

SZAMOSSZEG FÖLDRAJZA.

/Gazdasági és néprajzi szempontból./

Házi dolgozat

a földrajzból.

Irta:

Dienes Juliánna.

A 258

NYILATKOZAT.

Alulírott 1934 május 15-én tettem le alapvizsgélatomat a következő eredménnyel:

A történelemből: Dr. Bugonfalvi Kiss István és Dr. Szabó Dezső professor úraknál e l é g s é g e s eredménnyel.

A földrajzból: Dr. Milleker Dezső professor úrnál j ó eredménnyel.

Alulírott kijelentem, hogy házi dolgozatomat, magam, mások segítsége nélkül, pusztán a szaktanás útmutatása alapján és a dolgozatban felsorolt forrásmunkák felhasználásával készítettem.

Debrecen, 1936. május 25.

Dienes Juliánna
bölcészethallgató.

T a r t a l o m j e g y z é k .

Bevezetés.	1.
1./ Fekvése	3.
2./ Határa.	3.
3./ Vizei	5.
a/ Szamos.	7.
b/ Kraszna	11.
c/ Falufok	13.
d/ Homoród	14.
4./ Éghajlat	15.
5./ Talaj	16.
6./ Növényzet.	17.
7./ Állatvilág	19.
8./ A falu keletkezése	20.
9./ Lakói	23.
10./ Foglalkozás.	25.
a/ Földművelés	25.
b/ Ipar.	35.
c/ Kereskedelem.	36.

11./ Műveltség	39.
12./ Település	40.
13./ Utca.	44.
14./ Házak	46.
15./ Ruházkodás.	54.
16./ Életmód	55.
17./ Nyelvjárás.	57.
18./ Jellem	58.
19./ Népszokások	63.

J e l m a g y a r á z a t .

A ház berendezéséhez.

I. Tiszta szoba.

1. Ágy.
2. Asztal.
3. Szék.
4. Láda.
5. Sifon.
6. Kredenc.
7. Boglyas kemece.

II. Lakó szoba.

1. Boglyas kemence.
2. Sárkonyha.
3. Dikó.
4. Ágy.
5. Láda.
6. Kredenc
7. Komót.

8. Asztal.
9. Szék.
10. Vizes kanna.

III. Pitvar.

1. Sárkonyha.
2. Kemence nyílás.
3. Stelázsi.
4. Kerek asztal.
5. Lóca.
6. Szék.

Az udvar berendezéséhez.

1. Ház.
2. Félszer.
3. Kamara.
4. Istálló.
5. W.c.
6. Konyha.
7. Tyuk-ól.
8. Disznó-ól.
9. Kut.

10. Tengeri góré.
11. Csűr.
12. Veteményes-kert.
13. Szerüskert.
14. Trágyadomb.

F o r r á s m u n k á k .

Szirmai Antal: Szatmár vármegye.

Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza.

Fejér György: Kódeks diplomatikus Hungariae ecclesi-
astikus ac civilis/X.k. II.éf./

Dr. Csüri Bálint: Szamosháti szótár.

Nagy Iván: Magyarország családai.

Szatmár vármegye Monográfiája.

Magyar statisztikai közlemények. /1930-as népszám-
lálás./

Szamoszeg község egyházi és községi irattárában
talált adatok.

Géresi Kálmán: Gróf Károlyi Család Oklevéltára.

/III. k./

B E V E Z E T É S .

Egy tudományos szempontból nem épen hálás, de a magyar földet és népet szerető nemcsak laikus, hanem szakember számára is érdekes s talán hasznos szakdolgozati téma, egy faluval és annak népével tüzetesebben foglalkozni. Ma különben is nagyon sokat beszélnek a magyar nép megismeréséről és megismertetéséről. Kik tudnák ezt legmegfelelőbben végezni, ha nem azok, akik a népből származnak, köztük élnek; akiknek tudományos foglalkozásuk közepette az egyenesen hivatás-szerű kötelességük is. Ezzel megtermékenyítik a tudomány minden ágát, amikor a nép életének, földjének, körülményeinek, szokásainak kimeríthetetlen tárházából merítenek. Feltárják, megismertetik ezt a gazdag kincsesbányát olyanokkal, akik ezt sohasem ismernék meg különben, ennél fogva nem is szerethetnék. Így ellenben, esetleg kedvet kapnak s a tudomány-águk ápolása által a magyar nép kulturális színvonalának emelését érik el. Ezzel mintegy kötelessége a tudománynak visszafizetni azt a sok

kincset, amivel magát a népből állandóan táplálja. Az így felfogott tudományos munka sohasem lesz száraz és nem lesz öncél.

Dolgozatomban Szamosszeg földjével és népével foglalkozom. Szeretném megismertetni ezt a szamosháti kis falut, mely fekvésénél fogva nem mondható épen szerencsésnek, mivel kiesik a világforgalomból. Történeti része kissé hiányos, mert erre vonatkozólag nem állott elég és megbízható forrás a rendelkezéseimre. Azonban kutatásaim és tapasztalataim alapján igyekszem fényt deríteni arra, hogy ez az egyszerű, szorgalmas és józan gondolkodású nép hogyan milyen körülmények között él; milyen a földje, hogyan műveli azt, terményeit hogyan értékesíti; továbbá milyenek a házaik, udvaraik, és azok berendezése, milyen a nyelvjárásuk, szokásuk stb.

Hogy ez az ismertetés könnyebb, és minél világosabb legyen, vissza kell mennem a legrégebb időkhöz.

F E K V É S E .

Szamosszeg kisközség. Szatmár vármegye észak-nyugati részén, a Szamos és Kraszna völgyében, mintegy kis zugban erdők és folyók által bezárt területen fekszik. Ennek következtében nem mondható szerencsésnek, mert el van zárva a forgalomtól. Alacsonyan fevő terület, tengerszintfeletti magassága 111 méter. Tehát nem csoda, ha régen nagyon sokat szenvedett az árvizektől. Maga a falu közvetlen a keleti részén kanyargó Szamos partján épül t. Felszine teljesen sík, dombok sehol sincsenek rajta. Ma már az erdők jó részét is kiirtották, de még mindig elég nagy területet foglalnak el. Az Ecsedi-láp lecsapolása után - mely Sándori-láp néven a falu déli részét öntötte el - igen nagy terület szabadult fel és került művelés alá.

Szamosszeg a mátészalkai járáshoz tartozik, mely egyuttal megyei székhely is. Ettől 18 km. távolságra fekszik. Vasútállomása nincs. Legközelebbi vasútállomás Nagydobos, 5 km. távolságra van.

H A T Á R A .

Határa elég nagy kiterjedésü, 6180 kat.

hold és 718 □, mely messze, de nem mindenfelé egyforma távolságra nyúlik be a szomszéd faluk határába. A Szamos és Kraszna medre közé szorított határa hosszukás alakú, mely északon és délen elkeskenyedik.

Keleten és északkeleten természetes határként vonul végig a Szamos. Ez választja el Panyola és Olcsva-Apáti községektől. A Szamos régen míg falunk határán átvonult hét hatalmas kanyarulatot alkotott. A Szamos szabályozása alkalmával ezeket a hatalmas kanyarulatokat levágták, melyeket részint Szamosszeg, részint Panyola és Olcsva-Apáti községek határához kapcsolták. Különösen a panyolai határból szakadt le nagy terület, melyet a többi levágott részekkel együtt megvásároltak a szamosszegi gazdák. Az átkapcsolt részek gazdái nem szívesen váltak meg földjeiktől, de kénytelenek voltak, mert a vizen keresztül nagyon nehéz volt ezen levágott részek művelése. Így határunk nagy területtel bővült, de az átkapcsolás még mindig nincs véglegesítve. Az átkapcsolt földek adóját még most is a fentemlitett falúdba kell fizetni.

Északon az "Egyház-erdeje" választja el Olcsva határától.

Nyugaton Nagydobos felől egy darabon ^{az}Új-Kraszna, azután a gazdák és gróf erdeje határolja. Délnyugaton Ópályi felől egy darabon az Ó-Kraszna medre, azután majdnem egyenes vonal a határ.

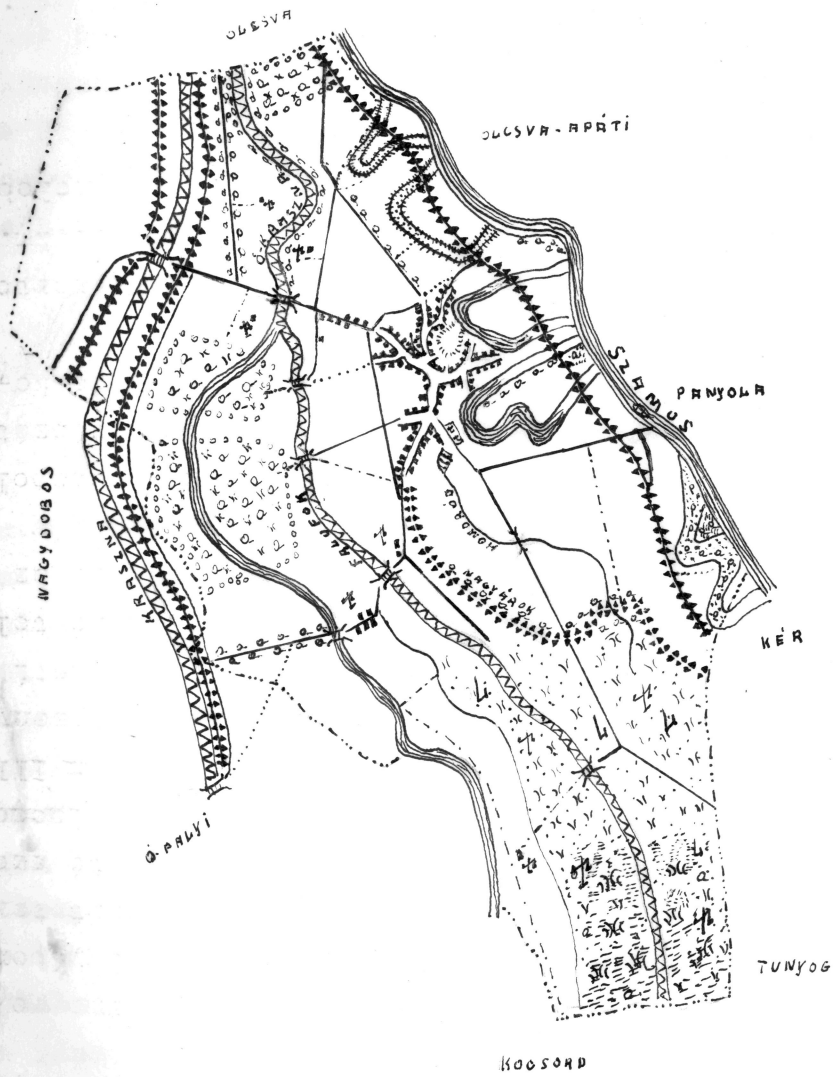
Délen Kocsord, és délkeleten Keér felől

tiszta egyenes vonal a határ.

Régen nagyon nehéz volt a déli határ megállapítása. Ezt a minden oldalról zárt területet a folyók tavaszi hóolvadás és kisebb-nagyobb nyári esőzések alkalmával gyakran elöntötték árvizükkel. Az Ecsedi-láp vize az u.n. "Fekete-viz" is felnyomult egészen a falu alá. Megtörtént, hogy egyik árviz ottérte a másikat, úgy hogy az egész terület hetekig-hónapokig víz alatt állott. Így a mélyebben fekvő részek kiszáradása teljesen lehetetlen volt, elláposodtak, elmocsarasodtak. Felverte őket a nád és sás, hol a vizimadarak, állatok ütöttek tanyát. Ebben a lápban, mocsárban határt vonni nem lehetett. Sokáig a "Sándori-lápot" tekintették határnak, de a láp lecsapolása után, amikor majdnem mindenütt egyenes vonallal húzták meg a határt, ezt a lápot is Szamosszeg határához csatolták./L:1 ábra./

V I Z E I .

Amint látjuk tehát határunk laposabb részét majdnem egész éven át mocsár borította. Sok volt a rét és legelő, ellenben kevés a földművelésre alkalmas terület. Így volt ez egészen 1860-ig, amikor megkezdődik a Szamos szabályozása. A falu lakói már régebben is tettek kisebb-nagyobb védőintézkedéseket a vadvizek ellen, gátakat emeltek. A "Feketeviz" ellen egy félkör alakú, mintegy négy km. hosszú gáttal

1. ábra.

Méret 1:75000

védekeztek. Ennek maradványait még ma is "Nagyárok"-nak hívja a nép. De a falunak sokkal többet kellett küzdeni az őt behálózó és szorossan körülvevő folyók: a Szamos, Kraszna, Falufok, és Homoród; továbbá a Kocsor és Kórógy patakok ellen, amelyeknek ma már csak a holt medreit találjuk.

„S_Z_A_M_O_S_”

A Szamos a falu keleti részén, mint határ húzódik végig kb. 10 km. hosszúságban. Régen közvetlen a falu alatt folyt, hatalmas kanyarulatokat alkotva. Mivel az áradások gyakran veszélyeztették a lakosságot, már 1613-ban megkezdődtek a szabályozási törekvések. Először csak gátak emelésével igyekeztek megakadályozni a víz terjedését. 1723-ban már a helytartótanács vette kezébe a szabályozás irányítását a sószállítás miatt. A sószállítás nagyon sok idővesztéssel járt, mert a folyók mentén akkor még mindenütt hatalmas erdők és gyümölcsösök voltak, melyeknek a mederbejutó törzseik és gyökereik akadályozták a víz folyását, és a tutajok útját. Ezért a helytartótanács utasítja, Szabolcs, Ung, Ugocsa, Bereg és Szatmár megyéket, hogy a Szamos medrét Déstől a torkolatig, és innen a Tiszát Szolnokig tegyék hajózhatóvá. De a megyéknek nem volt elég erejük ahhoz, hogy az utasításnak eleget tegyenek, mert a munka nagyon sokba került volna. A felhívást Mária Terézia is megismétli, majd József főherceg

1773-ban kibővítéssel azzal, hogy a Szamos medrét az egész vonalon tisztítsák ki.

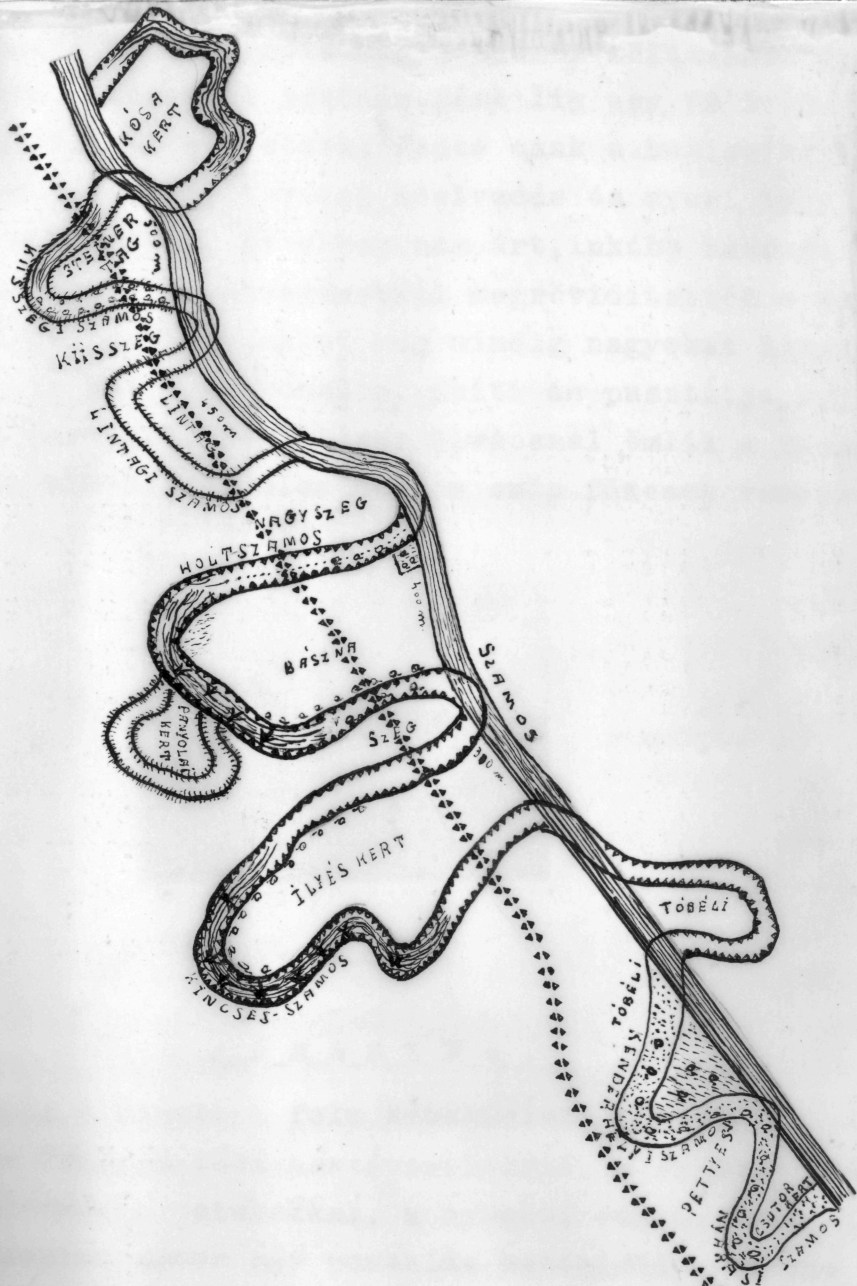
A sok zaklatásnak az lett az eredménye, hogy Károlyi Antal kir. biztos különféle gépek és szerszámok segítségével kitisztíttatja a medret, új töltéseket emeltet és a gyengéket megerősítetteti. Majd 1858-ban a "Szamos-szabályozó-társulat" megkezdte a működését, azonban sajnos 1860-ban már meg is szüntette. De rövid működése is elég volt arra, hogy Szamosszeg határát veszélyeztető három hatalmas kanyarulat átvágását megkezdje, mert befejezése csak jóval a társulat feloszlása után történt meg.

A Szamosnak Szamosszeg határát érintő szakaszán összesen 7 átvágás történt. Először is legfontosabb volt a falut körülvevő 2 kanyarulat átvágása. A Szamos Panyola községtől kiindulva nyugatnak vágódik, majd csaknem egy félkör alakú kanyarulat után ismét visszafordul; majdnem odatér vissza ahonnan elindult. Itt csak 300 m-es átvágásra volt szükség. Alig 200 m-es északi irány után ismét megtesz egy merész kanyarulatot mely a falu északnyugati és az új településű Mákhely utcának a keleti részét érinti, míg az előbbi kanyarulat a falu délkeleti oldalán folyt egészen a kertek alatt. Ez utóbbi átvágás már hosszabb, 400 m-es. Ezen levágott két holtmeder vízzel sokáig, sőt még ma is meg van, telve nádasokkal, sással, víziállatokkal és madarakkal. Az előbbi a Kincses, melynek egy részéből már kiszáradt a víz és művelhető. A másik

a Holtszamos melynek nagy része állandóan vízzel van tele. A Kincses által bezárt terület neve Ilyéskert, a Holtszamos által bezárt területé pedig Bászna. A Holtszamosnak van egy nagyon régen levált kanyarulata, mely a Panyolai-kertet veszi körül. Ez már teljesen kiszáradt meder. Ezenkívül nagyobb átvágások voltak észak felé egy 450 és 500 m-es. Az előbbinek maradványa a Lintag-i-Szamos, az utóbbinak pedig a Kiiszeg-i-Szamos. Délfelé kisebb és nem oly nagy fontosságú átvágások jóval később 1870-90 között történtek, de már az akkor fennálló töltésen belül. Ezek is elég nagy és igen termékeny területekkel növelték a falu határát. A Pettyes-t körülzáró Nyáras-i és Kenderhelyi-Szamos adta a Tóbélit és Csutorkertet, melynek csak egy kis része tartozik határunkhoz. Mindkettő kitűnő termőföld. /1:2.ábra./

A Szamos-szabályozás történetében 3 korszakot különböztetünk meg. 1./ 1777 előtti korszak, amikor természetes úton tűnnek el egyes kanyarulatok az elkeskenyedett földnyak átszakítása útján. 2./ 1777-1877-ig terjed. Ez az átvágások kora. 3./ Az 1877 után i korszak amikor az állam fejezi be a meder szabályozását.

A kanyarulatok átvágása azonban még nem hártotta el az árvízveszedelmet. Töltést kellett építeni. 1889-ben megalakul az "Ecsedi-láp lecsapoló és Szamos balparti árvíz levezető és belvíz szabályozó

társulat". Ekkor kezdik meg a Szamos töltésének építését is, Olcsvától Szatmár-Németiig egy 62,5 km. hosszú töltést építettek. Azóta csak a hullámtereket fenyegeti veszély tavaszi hóolvadás és nyári nagy esőzések alkalmával. De ekkor nem árt, inkább használ az iszapolással. Az átvágásokkal megrövidítették a Szamos útját, de helyenként még mindig nagyokat kanyarodva folyik határunk vonalán. Építi és pusztítja egyaránt a partjait. Nem messze Olvácsnál ömlik a Tiszába. Partján mindkét oldalon nagyon szép fűzesek vannak.

1.41. k. A Szamos.

K R A S Z N A .

Míg a Szamos a falu északkeleti határán folyik, addig a Kraszna több hozzácsatlakozó, s az Ecsedi-láp vizét levezető patakokkal, a nyugati részét érinti. A régi Kraszna meder már Domahida határánál mocsárba vész el és csak a kocsordi gerincen és az Olcsva kö-

rüli torkolati részen bukkan ki az állandó mocsár szintje fölé. AXVIII sz. közepe táján Károlyi Ferenc igyekszik segíteni a helyzetet. Felhívja a vármegye jobbágyait és nemeseit a közös előmozdítására. Már 1749-ben megkezdte egy olyan csatorna építését, mely a Sándori-láptól az Hcsedi-ládba vezetett volna. De mivel nem kapott elegendő anyagi támogatást, az 1749-51-ig terjedő 6 km. hosszú csatorna továbbépítése elmaradt, s így elposványosodott. Később a fia Károlyi Antal folytatja a megkezdett csatorna építését egészen a torkolatig. Terve egy olyan csatorna építése, mely a Krasznának alig felismerhető medre közelében, a fejlettebb részek, és a Károlyi Ferenc-féle csatorna-szakasz fölhasználásával k.b. arra a nyomra esett, ahol jelenleg Hcsedig a lápi főcsatorna, Kocsordig pedig az északi főcsatorna fekszik. Innen majdnem egyenes vonalból Pályi község keleti oldaláig, ettől kezdve egy kis görbülettel csatlakozott a Szamosszeg-Nagydobosi útnál a Krasznának fejlettebb medrébe.

Ezen csatorna építését Károlyi Antal a saját költségén alkalmazott munkásokkal kezdi meg 1778-ban. A munka oly sikeres volt, hogy később a király felszólítására Szamosszeg, Kér és Nagydobos - bár ekkor még Szabolcs vm.-hez tartoztak - ingyen munkával járult hozzá a csatorna építéséhez. Az eredmény az lett, hogy 1780-ban a Kraszna medrét Szamosszegtől Nagymajtényig mintegy 63 km. hosszúságban, 2 m. szélességben és 1-3

méter mélységben kiásták. Egy századdal később az "Écsedi-láp lecsapoló és Szamos balparti ármentesítő és belvíz-szabályozó társulat" fejezi be a Kraszna-meder kiásását a torkolatig. A régi lápvizet leveztető Kraszna-medertől 1 km. távolságra már egészen a határon ásták meg az 1890-es években az Új-Kraszna-medrét. Ez vezeti le a Kraszna-völgyből és a Nyírségről jövő vizeket a Tiszába. Hossza 69,6 km. A jobbparton folytonos töltés vonul végig a torkolattól egészen Csilvácsig. A baloldal az innen jövő vizek szabad lefolyása végett nyitott, de a helyi viszonyok itt is szükségessé tették egyes töltésszakaszok építését. Ilyen pl. a Szamosszeg-Nagydobosi útig, és emellett a Nagydobos-i magaslatig terjedő 9 km. hosszú töltés.

A régi Kraszna-medrét a nép Ócska-Kraszsnának hívja. Ez csak a Falufok "északi csatorna" beleömlésével számítható csatornának. Ettől délre mindenütt holtmeder. Partját a Társulat mindkét oldalon fűzfákkal szegélyezi.

„F A L U F O K . .

A Falufok vezette le régen a Sándori-láp vizét. A lép lecsapolása után a medre is irányt változtatott. Régen a legelőn kanyargott, most pedig a legelő szélén ástak számára medret. A falu alatt a báró-tanyát megkerülve kissé nyugatra fordul és majdnem a kövesút mellett ömlik az Ó-Kraszna-ba. A Falufok végig csa-

ra az u. n. "Íszaki csatorna" amit a Társulat állandóan tisztított a délről jövő vizek számára.

H O M O R Ó D .

A Homoród a Sándori-lápból ered. Végig kanyargott a határon, sőt a falun is. Ma már csak a medre és a temető mellett földhordás által kimélyített tószertő része van meg. A térképek nem ismerik, de a nép különösen régebben tekintélyes víznek tartotta. A térképek egy másik Homoródot tüntetnek fel, amely Szatmár-hegy környékén ered, több patakka és a Krasznával együtt elvész az Ecsedi-lápban. A Szamoszeg határában kanyargó Homoródnak ehhez vajmi kevés köze van. De hogy a neve itt is él, oka az lehet, hogy az előbb említett Homoródot ismerő nép folytatását kereste; vagy az arról a vidékről származó emberek lokál patriotizmusa itt is keresett egy Homoródot.

Medrének maradványa csak a határban vehető ki pontosan, s úgy látszik, hogy a fentemlített Homoród nevű gödörben véget ér. A gödörön túl a temető mellett folytatódik. A malom udvarán keresztül kijut az ószuszkai kúthoz, hol az utca egyik oldalán lévő árok mutatja az útját. Majd a Községháza mellett Templomvég utcára ér, hol a Kópis-Szugolyon keresztül a Holtszamosba ömlik.

A Szamos szabályozása és a lép lecsapolása után a mocsaras területek felszabadultak. Úgy hogy ma

már a Szamos holtmedrének is csak némelyikében van víz. Állandó víz csak a falu két végén lévő földhordás által kimélyített gödörben van. Az egyik a falu délkeleti részén a már említett Homoród kiszélesedése, a másik északnyugaton az országút mindkét oldalán, a Földhordóhely. /Lásd az 5. ábra./ Ez majdnem a falu közepén van s mivel egészségi szempontból káros, igényeszenek betemetni. A baloldali részt már sikerült is betemetni. Ez a vásártér mely egyuttal levente gyakorló térül is szolgál.

E_G_H_A_J_L_A_T

Eghajlata megegyezik az Alföld éghajlatával, kontinentális, szélsőséges. Hideg tél és száraz, forró nyár jellemzi. A nyárnak csak az első fele szokott nagyon forró lenni, aratás után már állandóan fujdogál az északkeleti szél. Azt szokták mondani: "Vége a nyárnak, talló lyukából fuj a szél." Augusztus első hetében rendszeren esik az eső, de utána még hosszan tart a meleg idő. Amikor az őszi országos esőzések megindulnak, a szamosszegi szurkos, fekete talaj sokáig tartja magában a nedvességet, feneketlen a sár, és nagyon nehéz a termény betakarítása. A legtöbb csapadék ősszel és tavasszal esik. Évi csapadékmennyiség 5-600 mm. között váltakozik. Az évi középhőmérséklet 9°.

T_A_L_A_J

A falu határa sík, de nem volt mindig ilyen

földművelésre alkalmas terület, mint ma. Régen a mocsár és láp miatt csak a Szamos, Kraszna, Falufok és Homoród góroncain /hát/ lehetett földet művelni. De a láp lecsapolása és Krasznahát erdői kiirtása után igen nagy területet nyertek meg a földművelés számára. Szamosszeg határában három-féle talajt különböztetünk meg.

1. Öntéstalaj. Ezt találjuk az említett folyók góroncain és a hullámterekben, mely kitűnő termőföld. Nem is csoda, hiszen azok a területek is, amelyek ma távolabb esnek a folyók medrétől és nincsenek kitéve az iszapolásnak még mindig oly vastag és mély rétegződésű hordalékkal vannak borítva, hogy ma sem szorulnak alaposabb trágyázásra. A régi szamosmenti fővényes talaj különösen alkalmas a gyümölcs termelésre. A mai töltések közé szorított hullámterek, amelyek ki vannak téve az áradások iszapolásának, legértékesebbek a tavaszi vetemények számára.

2. Szurokföld. Ezt a mocsár és láp lecsapolása után nyerték. A Nagyrákon kívül egy járás erről kapta a Szuroknyilas elnevezést. Fekete szurkos föld, mely ha kiszárad, nagyon nehezen művelhető. Kedvező időjárás esetén kissé porhanyós, és néha olyan bő/termést hoz, amelyet a határ egy/része sem. Különösen a tengeri szerti ezt a talajt. Buzát nem igen szoktak ide vetni, mert az őszi/vetést nem meri a gazda ilyen lapos földeken kockáztatni. Itt van a legtöbb rét és kaszáló.

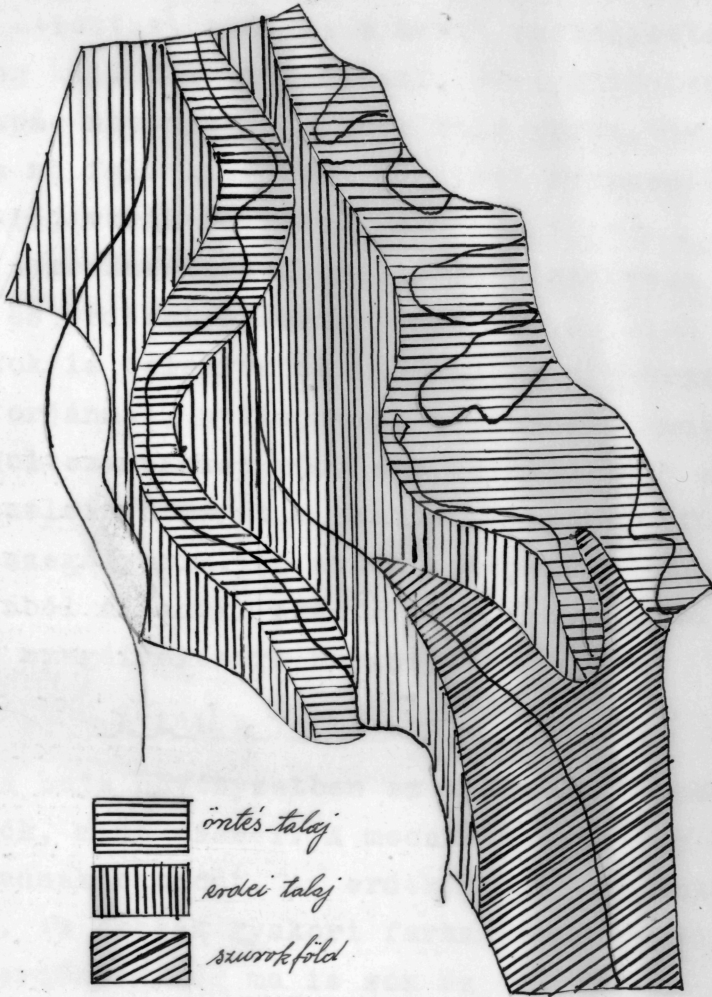
3. Erdei talaj. Ezt a Krasznahát erdői kiirtása után kapták. Az erdők hulladéka, avar földdel keverve hosszú időre kövér, jó barna trágyázásra nem szoruló televényes földhöz juttatta a gazdákat. Ezek a legjobb búzatermő területek. /Lásd 3. ábra./

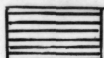

N Ö V É N Y Z E T .

Falunk növényzete dúsnak, bujának mondható. E-sős időjárás esetén Szamosszeg határában keresni kell a földet, mindenütt zöld, kövér dudva borítja. Vannak egyes növények, melyek mindenütt uralkodnak, de itt minden talajnak meg van a maga növényzete. A gazda igen jól ismeri és aszerint igazítja kaszálóját, veteményeit.

A kaszálók a rétet, a szürokföldet kedvelik. Ennek legjellemzőbb a növényzete. Legveszedelmesebb köztük az ártatlannak látszó muhar. Mint egy nádas, úgy teríti be néha a földet és egy méter magasra is meg-nő. Kiszívja a föld zsirját, még a jószág is alig eszi meg s a nép hite szerint soványítja a marhát. Máskor meg a hatalmas gyökerű nadájlapu lepi el a földet, olyan, mint ha dohányyal ültették volna be. Tavasszal majdnem mindig mocsári gólyahirhez hasonló sárga borjúvirág lepi be a rétet.

Az öntéstalajok növényzete szelidebb. A kis muhar, vadárvácska, laboda, orsófü vagy zsurló a tarlókat uralja. A nádalakú pernyefü a homokosabb öntéseket szereti. Itt terem meg a farkasalma, szarkaláb, folyófü.

- *õrte's talaj*
- *rodei talaj*
- *suurkõld*

Az erdei talajnak is van egy veszedelmes dudvája az aszottastövis. Ez a búzát veszélyezteti, alaposan meg kell tőle tisztítani, mert különben elnyomja. A kapás növények között a vele rokon, de gyengébb csorbáka nő fel. Az itteni tarlókat árvacsalán, vadlóhere, paréj verik fel.

A gondozatlanabb helyeket, elsősorban is a fűzeseket és erdőket a szeder lepi el. Az utak mentén lévő árkok is tele vannak mindenféle növényvel, gazzal pl. bojtörjással, utilapuval, csalánnal, vadlucernával stb. A Holtszamosokat nád, sás és káka lepi el. A holt medrek széleit s magát a Szamos partját is fűzések, nyárfák szegélyezik. Az erdők tulnyomóan tölgy, nyár és szilfából állanak. Akácfa az erdőben nincs, rendszeren utak szegélyezésére használják.

ÁLLATVILÁG.

A buja növényzetben az állatok is jobban megtalálhatók, mint máshól. A mocsarak meg éppen sok szárnyasnak adnak otthont. Az erdők nagyobb vadakat is rejtegetnek. Az öregek gyakori farkasvendégségről beszélnek. Az erdőkben még ma is sok őz és róka található. Nyul minden bokorból ugrik ki. A fűzések mellett lévő tengerikben borzot is találunk. A Kraszna partján vidrára is lehet vadászni. A baromfi réme menyét, görény, nemcsak az erdőben, hanem udvarokon, csűrökben, aszalókban is tanyázik.

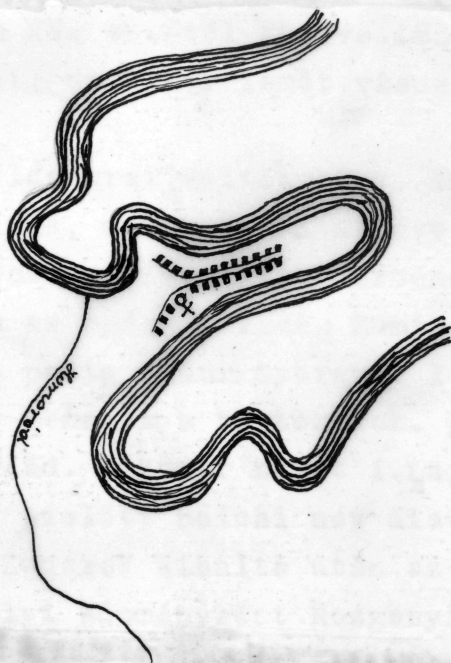
A madarak közül néhány ragadozó, mint a sas,

vércse gyakori az erdőben. Sok az éneklő madár is. Legjellemzőbb Szamosszegnek, mint mocsaravívidéknek a vízimadár állománya. A réteken libuc vagy bibic vijjong. A vadlibákat a mélyen fekvő fűzések rejtik magukba. Ugyanitt találjuk a gémet és a darut is. A Holtszamos medrekben a sás, nád, káka között lévő vizeken még a falu alatt is vigan úszkálnak a szárcsák és vadkacsák. A sunancok csámeszeken keresik készkeiket, tojásaikat. A nádasokban látnatlatlanul szól a bölömbika /dobosgém/, és sikolt a nádiveréb.

A F A L U K E L E T K E Z É S E .

A falu keletkezéséről nagyon keveset tudunk. Erre vonatkozólag hiteles adataink nincs. Az biztos, hogy nagyon régi jobbágy telep. De hogy mikor keletkezett, és ki volt az alapítója nem tudjuk. A régiek - amint az idősebb emberektől hallottam - egy halászt tartanak a falu alapítójának. Ez azonban csak feltevés. Szirmai Antal szerint Szamosszeg már 1312-ben igen népes helység volt. Maga a falu eredetileg a Szamos két hatalmas kanyarulata által alkotott hosszú, keskeny földnyelven "szegen" épült. Innen kapta a nevét is. Az 1358-i följegyzések Zomuszeg, az 1362-i följegyzések pedig Zumiszegh néven említik. 1415-ben pedig Zamoszegnek írják. /1.4. ábra./

Bár a falu minden oldalról el volt zárva, mégis nagyon fontos átkelő és vámszedő hely volt. Révje már

Mérték: 1:35000

4. ábra.

a XIII. sz.-ban perben szerepel. 1351-ből van egy följegyzésünk mely szerint Lack fia, András főispán azokat a kereskedőket akik itt át akartak menni a Szamoson megvámoltatta, de nem eresztette át, hanem felküldte Csengerig. Itt ismét vámot szedetett aztán tovább küldte őket Szatmárig., ahol csak a harmadik vámszedés után eresztette át a vízer. /Szatmár vm. Monográfiája/

A sok vámszedés és állattenyésztés következtében - melyre ez a terület akkor nagyon alkalmas volt - annyira föllendült a falu, hogy a Hunyadi-korban már mint mezőváros szerepelt. De hogyan pusztult el ismét, nem tudjuk. A török uralomnak nincs semmi

nyoma. A XV. sz.-től kezdve 1830-ig Szabolcs vm-hez tartozott, de ekkor ismét visszacsatolták Szatmár megyéhez.

Földesurai váltakoztak. Időnként más-más családok uralták, de 1477-től kezdve a királynak is volt itt birtoka. A legrégebb történeti följegyzés szerint 1312-ben az egész helység Zumiszeghi Beke Mesteré volt, 1397-ben pedig Zudar Györgyé. 1421-70-ig Ólnodi Zudar Jakab és Benedek a birtokosok. /Ólnodi Zudar régi kihalt család. A Zudar nevet I.Lajos király korában vették fel. Azelőtt Bulchi név alatt szerepeltek./

A Zudarok kihaltja után az egész helységet 1514-ben királyi adományként Rozgonyi István kapta. / Ő volt az utolsó Rozgonyi. / Halála után 1523-ban a gróf Károlyi család birtokába került, utódának még ma is van birtoka Szamosszeg határában. A XVIII. sz. elejétől kezdve a XIX. sz.közepéig több családnak volt itt birtoka. Ekkor gróf Károlyi, herceg Eszterházy, Klobusitzky és Czóbel családok voltak a birtokosok. De már ekkor a II.József által kezdeményezett birtokrendezések következtében itt is megkezdődött az urbéri földek felosztása a falu lakosai között. Nálunk a földosztás 1836-ban volt.

A föld felosztásával megkezdődik a falu rendes kigazda élete, de nagyon sokat szenved a nagy tüzek-től és árvizektől.

L A K Ó I .

Szamosszeg lakói magyarok. Vallásra nézve azt lehet mondani szintiszta református község. A falu már a legrégebb történeti följegyzés szerint igen népes helység volt, tehát kellett lenni egyházának is. Hogy volt, azt mutatja a múlt század közepe-táján leégett temploma. Az anyakönyvi följegyzések szerint a falu lakói mindjárt a reformáció terjedése kezdetén földesura példájára fölvette a reformációt. /Magyarországnak ez a része is akkor Erdélyhez tartozott./ Más vallásu nagyon kevés van. Ezek is mind beköltözöttek. Katholikus családöt alig találunk egyet-kettöt. Annél többen vannak a zsidók. Hiszen ezen nem is lehet csodálkozni, mert minderüvé befészkelik magukat, különöse oda ahol könnyen élhetnek. Ugy látszik, hogy ezt a könnyü életet megtalálták Szamosszegen, mert régen gazdag zsidók voltak a faluban, az ő kezükben volt a kereskedelem. Templomot is építették. Ujabban itt is kezd terjedni a baptista vallás, de az 1930-as statisztika még nem tünteti fel őket. Valószínű, hogy törvényesen ekkor még nem tértek át, ma már imaházuk is van. A számuk ma sincs megállapítva.

A lakosság folytonosan szaporodott. Száma egy néhány statisztikai kimutatás szerint a következő:

1869-ben	2191
1880-ban	1913
1890-ben	2213

1900-ban	2625	
1910-ben	2800	
1920-ban	2649	
1930-ban	2845	Ebből református =

2676, r.kath.= 32, g.kath.= 31, ev.= 2, zsidó = 94.

1930-35-ig a lakosság 249-el szaporodott.

Ezen statisztikai közleményekből látjuk, hogy a lakosság száma két esetben csökkenést mutat. Először 1869-80-ig. Ennek oka a természetes elhalálozáson kívül a kólera járvány vagy döghalál, mely 1873-ban tört ki és igen megtizedelte a lakosságot. Alig másfél hónap alatt 82 ember lett az áldozata. Ettől kezdve szaporodás mutatható ki 1910-ig. A következő 10 év alatt ismét csökkenés áll be, aminek oka egyrészt a világháború, másrészt pedig a háború előtti kivándorlás.

A világháború nagy esemény volt a falu életében. Minden fegyvertfogható embernek el kellett menni a háborúba, kik közül sok elpusztult, sokról pedig nem tudjuk mi lett a sorsuk. Az itthon maradt öreg emberek közül is, akiket a rájuk maradt nehéz, fáradságos munka kimerített, sok elpusztult. Továbbá a háború alatt elmaradt a születések nagy része is.

A lakosság csökkenéséhez hozzájárult a kivándorlás is. A háború előtt több szegényebb ember mindenét pénzzé tette, hogy kivándorolhasson Amerikába. Azt gondolták, hogy ott könnyebb lesz a megélhetésük. Azonban, a későbbi bevallások szerint nagyobb nyomorral küzdöttek, mint itthon, és csak a szegényérzet

tartotta kint őket. Akadt közöttük egy néhány olyan, aki tekintélyes vagyona tett szert, de az ideg^{en} föl nem tudta lekötni, hazavágyott. Itthon földet vásárolt és folytatja ősei foglalkozását. Az utóbbi időben egyre többen jönnek haza családjukkal együtt. Ezek az amerikánusok, akiket mint világot járt embereket nagy tiszteletben tartanak. Ma már, amióta a földreform a szegény embereket is hozzájuttatta egy-két hold földcskéhez, megszűnt a kivándorlás.

A háboru után, de különösen az utóbbi időben falunk népességi viszonya kedvező változást mutat. Míg a lakosság 1920-30-ig csak 190 lélekkel szaporodott, addig 1930-35-ig 249 a lélek-szám szaporulat. Tehát ez azt mutatja, hogy az ország más vidékein uralkodó "egykének" a szamosszegi emberek esküdt ellenségei. Bár itt is előfordul a módosabb családokban az egy-két gyermek, de általában az egyszerűbb családokban gyakori a hat-nyolc. Jó a nagy család mondják, van aki dolgozzék s így többre lehet haladni. Persze ez csak addig tart, míg a családtagok együtt vannak.

F O G L A L K O Z Á S .

a. Földművelés.

A lakosság tulnyomóan földműveléssel foglalkozik. Azonban nagy kiterjedésű határunknak, mint már láttuk, régen csak egy kis része volt földművelésre al-

kalmas terület. Így a lakosok halászáttal, állattenyésztéssel és gyümölcsstermeléssel foglalkoztak. A földesuraiknak ilyen irányban tettek szolgálatokat. Mivel a falu folyópartján épült és a legrégibb időben fontos átkelő és vámszedő hely volt, a lakosság élélmé kitelt a vámkeresetből, folyók halaiból, az erdők és mocsarak vadjaiból. Buzát csak annyit termeltek, amennyi a lakosság szükségleteinek kielégítésére elég, de néha még elég sem volt. Ha nem volt elég kenyérnek való, pótolta a gyümölcs, amit igen nagy mennyiségben szállítottak a Nyírségre, hól gabonáért, krumpliért cserélték be. Ebből látszik, hogy a régi lakosok cserekereskedést folytattak.

Halászni nagyon szerettek, úgy-annyira, hogy kicsiknek bizonyult nekik a Szamos, és hálókival, tagogatóikkal /varsa/ olykor-olykor levetődtek a Tiszára is, a Károlyiak birtokára. A régi szamosszegiek szerettek a tilosban halászni, amit egy pár följegyzés is bizonyít. Fl. 1421-ből van egy följegyzésünk, mely szerint az Ólnodi Zúdar Jakab jobbágysai akik a Tiszán halásztak, Károlyi László és András elverték, halaikat pedig elvették. /Szirmai Antal: Szatmár vármegye./

Jóval később egy 1569-ből való feljegyzés szerint a szamosszegiek, mint tolvajok, betörték a Károlyi György olcsvai birtokára. Három házat felgyújtottak és szörnyű pusztítást végeztek. Rengeteg éllel-

miszert és jószágot vittek magukkal. Mindazokat, akikről kiderült, hogy ezen pusztításban résztvettek, törvényes ítélet szerint karóba húzták. Egy-néhánynak a nevét is följegyezték pl. Jó János, Lada Mihály, Nyerges István, Ilona János stb. De ezeknek már az utódai is kihaltak. /Géresi Kálmán: Gróf Károlyi Család Oklevéltára. III.k. 382 lap./

A Szamospartii fővényes talaj mindenütt szép és termékeny gyümölcsöst nevelt. Főleg almát, szilvát és diót termesztettek. Nagyon híres volt messze vidékeken is a szamosháti Jonathán, Sóvári és az apró tartós, sárga-kormos alma. Ezek nagy részét a Nyírségen fogyasztották el. Ebből az időből maradt fent az almaszedéssel kapcsolatban ez a mondás, - mely még ma is szállóigeként él a nép ajkán - hogy: "Vedd fel fiam töröld meg, megeszik a nyiriek." /T.i. az alma a sárba hullott./ A szilvából lekvárt és pálinkát főztek. Sajnos később a birtokrendezések után ezen szép gyümölcsösök nagy részét kiirtották, csak a határban lévő hatalmas nagy diófák a tanuk, hogy ott valamikor virágzó gyümölcsösök voltak. Határunkban még ma is találunk szép gyümölcsösöket, sőt újabban egyre nagyobb területeket telepítenek be gyümölcsfákkal.

Az urbéri birtok felosztása után sem tért át mindjárt a lakosság a nagyobbmarvü földművelésre. A kiosztott földek, a gyakori árvízvszedelmek miatt inkább még kaszálók és legelők voltak. Úgy hogy a falu-

ból mindenütt legelőn és kaszálón toronyirányban lehetett elmenni Mátészalkára. A sok kaszáló és legelő előmozdította az állattenyésztést. Az állatokat nem csordákban, gulyákban legeltették mint ma, hanem minden családból a legény fiú kora tavasztól késő őszig kinn hált a határban a jószággal és a béklyóba kötött lovakkal. Gyakran megtörtént, hogy ezek a jószágok az álmos, kocsmázó, vagy a szeretője után ólálkodó legény őrizete mellett messze elbarangoltak a határban. Juhot egyáltalán nem tenyésztettek, lovat is keveset, ellenben a címeres ökröket nagy gulyákban hajtották a távoli vásárra. Ebben az időben vagyoni szemmel mérve az embereket nem a holdjuk, hanem az ökrök száma szerint értékelték. Ha lova nem is volt egy gazdának, ökre 8-10 lehetett. Ebből pénzeltek.

A mocsár és láp lecsapolása, az erdők kiirtása után, megkezdődik a földművelés, mely lassanként főfoglalkozássá válik. De emellett még ma is virágzik az állattenyésztés. A szamoszegi gazdának a föld a mindene. Ebből tartja fent magát és családját. Ha csak teheti, állandóan növeli birtokát, sőt néha még adósságra is képes megvásárolni a földjével szomszédos darab földet. Jellemző az itteni gazdákra, hogy a földjüket csak a legvégső esetben adják el, amikor rá vannak kényszerítve. Talán az élettől is hamarabb megválnak mint a földtől. A birtokviszonyok elég egyenletesek. Miután a földreform a szegény embereket

is hozzájuttatta egy-két hold földcsekéhez, alig találunk igazi szegényembert. Azt lehet mondani, hogy ilyen nincs is Szamosszegen, mert a földnélküliek is nyáron szorgalmas munkájukkal megszerzik egész évi élelmüket. Van ugyan öt középbirtokos a faluban, de a lakosság zömét a kisbirtokosok alkotják, akik a birtokuk nagysága szerint különböző osztályokra oszlanak:

1. Már a 30-50 holdas gazda nagygazda, aki földjét cselédekkel, munkásokkal műveli. Fiai közül egyet megtart a gazdaságban, a többit tudományospályára adja.
2. Kisgazda, ahól a család minden tagja dolgozik.
3. A törpebirtokosok, akiknek két-három hold földjük nem nyújt biztos megélhetést, kénytelenek élelmüket harmados munkával megszerezni. Ide számíthatjuk a napszamosokat is, bár ezek sem csüggednek el, mert szeretik a munkát. A szamosszegi ember nem szereti a télenlétséget, ha a mezőn nem akad munkája, a ház körül mindig keres valami foglalkozást. Legtöbb idejét, koratavasztól késő őszig, a mezőn tölti.

Határunk földje nagyon termékeny. Különösen alkalmas a mezőgazdaságra. A jó barna erdei talaj és az öntéstalaj még ma sem szorul fokozottabb trágyázásra. Talaj-javításra istálló-trágyát használnak. Régebben külterjes gazdálkodást folytattak, ma egyre jobban terjed a belterjes gazdálkodás. Ugy-hogy többet termelnek, mint a lakosság kielégítésére szükséges. Főleg búzából és tengeriből van kivitelünk. A

nyomásos rendszert nem használják. Egy kis részben használták az 1900-as években. Tagosítás nincs. A tagosítatlanság természetes elaprózódásból keletkezett. A gazdák birtoka nagyon szét van szorva, ami nehezíti a gazdálkodást.

A 6180 kat.hold és 718 □ terület művelési ágak szerint a következőképpen oszlik meg:

szántó	4873 kat.hold	1339 □
kert	25 " "	1362 "
rét	54 " "	1191 "
szőlő	2 " "	300 "
legelő	413 " "	970 "
erdő	398 " "	445 "
ut, árok	414 " "	1508 "

Látjuk, hogy a legnagyobb területet a szántóföld foglalja el. Kalászos és kapás növényeket egyaránt termelnek. Legtöbbet még is a búzából, mert ez a legjövedelmezőbb a feketén. A búzát régebben kézzel vetették, ma géppel vetik. 30 vetőgép van a faluban. Aratni, még ezelőtt 30 évvel is sarlóval arattak, gépelni csépha-daróval csépeltek, vagy lóval nyomtattak. Természetes ez nagyon hosszadalmas volt, néha hetekig-hónapokig is eltartott. Gyorsabban ment a munka, amikor bejött a cséplőgépek használata. Ezt eleinte járgányos lovak hajtották, később kis benzines motorok. Ma már traktorral dolgoznak, úgy-hogy két-három hét alatt meg meg az aratás és cséplés.

A buza után tengeriből termelnek a legtöbbet. Rozsot egyáltalán nem. Krumplit is csak az 1900-as évek óta termelnek nagyobb mennyiségben. Azelőtt az emberek a Nyírségre jártak krumplit kapálni harmadába, mert az árvíz elöntötte a földet és a krumpli nem nőtt meg, azt mondják, meg-főtt. Zabot, árpát csak annyit termeltek, amennyi a gazdaságban szükséges volt. Ma már ebből is van fölösleg.

Nézzük, évente mennyi területet vetnek be búzával, tengerivel stb. és mennyi az átlagos termésük

holdanként: búza	1500	hold	átlag	8	q-t	hoz
tengeri	1400	"	"	9	"	"
burgonya	860	"	"	20-25	"	"
árpa	200	"	"	10	"	"
zab	150	"	"	10-12	"	"

Takarmánynövényeket: lóherét, lucernát, ledneket szintén sokat termelnek, mert a gazdák nagyon büszkék jó és kövér lovaikra. Takarmányrépát keveset termelnek.

A gazdák igyekeznek földjeiknek minden kis porcikáját kihasználni. Aratás után némelyek a tarlót bevetik tarlórépával, tengeritáblákba pedig két méter távolságra mindenüvé babot vetnek. Legelterjedtebb fajták a gyulaházi, hathetes, kakas és hívőbab. Lencsét, borsót nem termelnek. Káposztát, zöldségfélét csak a saját szükségletükre termelnek.

Iparinövényt nem termelnek, mert nem tudják értékesíteni. Kisebb mennyiségben természetnek kender,

és napraforgót. A napraforgót nem táblákba vetik, mint a szomszéd falu katolikus lakossága - akik az ebből készült olajjal a zsirt pótolják bőjt idején - hanem a tengeritáblák széleibe. A napraforgóból készült olajat istálló világításra használják.

A földművelés mellett virágzik az állat és baromfitenyésztés is. Most már lovat is többet tenyésztenek, mint régen. Rájöttek az emberek arra, hogy földjüket lovakkal sokkal jobban és gyorsabban tudják művelni, mint az ökrökkel. Általában a lovat nagyon szeretik és meg is kímélik. A nem nagy, tüzesvérű, jó igavonó lovat tenyésztik. Leginkább a nóniusz fajtát. Szarvasmarhából inkább a magyar fajtát szeretik, de újabban terjed a svájci faj is. Sertés is sok van, főleg mangalica. Az állatállomány 1935-ben a következő:

szarvasmarha, magyar fajta	918	dbb.
" " svájci "	266	"
ló	336	"
sertés mangalica	1203	"
" yorkshirei	103	"

Ezekből pénzelnek a gazdák. De emellett különösen a kisgazdáknak nagy hasznot hajtó jövedelme a baromfitenyésztés. A munkás asszonyoknak pedig ez az egyedüli pénzforrása. Tojásból, baromfiból látja el a házi szükségletet, sok a ruházatát, sőt még az adót is.

Láttuk, hogy az emberek kora tavasztól késő

őszig a mezőn találunk munkát. Nézzük meg mit csinál ez a szorgalmas nép, miután a terményét betakarította. Mindenekelőtt a portáját szedi rendbe. Megigazítja a szalma és szénakazlakat, azután a kerítéseket, különösen a kertben, ahol a földjéhez tartozó fűzeseken irtott galyakból, rőzsékből csinos sövényt fon. A szegényebbek kerítése napraforgó-kóróból van, ez is eltart egy-két évig. Lassanként rendbe-jön a porta, csak a trágyát kell kihordani, de ez már rendszeren télen történik a jó szánuton. Erre az időre esik a kóró-hordás is. A nád-vágás meg csakis jégen történhetik. Ekkor irtatja meg a gazda munkásaival a fűzéseit és fasorait és a rőzsét haza-szállítja. A fűzeseken sok vessző szednek, amiből a krumplihordáson elkopott kas és kosarak helyett újat kötnek. Az ügyesebbek a kosárfonást a művészetig fejlesztik. Takaros ráját kötnek, formája öblös; különféle-szinű vesszőkből pedig csikokat kötnek bele. Seprüt is kötnek. Tövis és kökény vesszőből kötik az udvar és istálló seprüt, a szoba seprüt pedig cirokból. Azután megigazítja a gazda a gazdasági/szerszámaikat. Új villanyelet, kaszakoccsot, kaszanyelet csinál; a gereblye kitöredezett fokait ujjakkal pótolja. Van, aki maga csinálja meg a jármot is, de erre külön járomcsinálók vannak a faluban, akik elhosszú árúikat még a debreceni vásárra is. A járomfát diszesen ki/szokták vézni és az alapszínre a bevéssett virágokat pirosra festik. A járomcsinálók mesterségü-

ket firól-fira adják, ugyanigy a kötélverők is. Van, aki maga csinálja meg a lábbelijét is, ha nem is egészen, de kijavitja. Szóval a gazdasági/teendők mellett ráérnek ipari szükségleteiket is pótolni.

A gazdasági teendők egész nap foglalkoztatják télen is az embereket. De hamar beáll az este s ilyenkor a szomszédok összeülnek és beszélgetnek. Megvitatják a napi eseményeket, újságot olvasnak, sőt néha politizálnak. A szomszédok közösen bonyolítanak le a hosszú téli/estéken egy fontos munkát, a tengeri fejtést. Minden háznál a gyalogszékek végébe egy vas lemez van illesztve és a székre ülve ezen huzzák végig a tengericsövet és pergetik le róla a szemeket. Ha a tengeri nem elég száraz, vagy nehezen fejlik, sorozóval segítenek rajta. Ez nem egyéb, mint egy fába illesztett görbe vas. —

Tél vége felé ki-ki-néznek a határba, kapát vesznek a vállukra és leeresztgetik a földekről a vadvízeket. Az árkokat, hidakat megigazítják.

Tehát látjuk, hogy a férfiak állandóan találnak munkát. Nézzük meg, hogy az asszonyok, lányok mivel töltik el a hosszú telet. A házkörül nappal télen nyáron akad munkájuk elég, de a hosszú téli estétet sem töltik el tétlenül. Ilyenkor készítik a lányok stafirungjaikat, szőnek, fonnak. Alig hogy befejeződik az aratás, megkezdődik a kender-munka, mely egész tavaszig foglalkoztatja az asszony-népet.

A nyövés, áztatás, kötés, törés, mosás, dörzsölés, huzás, fonás, matólálás, szapulás, vetés, csöllés, szövés, fehérítés ugyancsak sok munkát ad nekik. Legszórakoztatóbb része ezen hosszú munkának a fonás. Az asszonyok, lányok esténként veszik a guzsajt és elmennek a szomszédba, a rokonokhoz, ismerősökhöz fonni. Néha egy-egy háznál nyolcan-tizen összegyűlnek, ahol beszélgetés, dalolgatás közben vígan pereg az orsó. Természetesen megjelennek mindig a legények is, akik ügyes mókákkal szórakoztatják a fonókat. Ezt a munkát minden asszonnak csinálni kell, mert aki nem fon, azt kivetik a társaságból, vagy urizálónak mondják. Nagy szükség is van a vászonra a gazdaságban, háztartásban, mert ebből kerülnek ki a zsákok, ponyvák és pokrócok. A fánomabb fonálból készítik az abroszokat, kendőket, lepedőket, a szegényebbek még a fehéreneműt is. Sokan eladásra is készítik a vásznat. Színes női ruhadarabokból és rongyokból pokrócot szőnek szőnyegnek.

Természetesen mindezen foglalkozások férfiak és nők részére csak télire esnek. Csak a cigányok érnek rá nyáron is háziiparral foglalkozni. Kasornyákat, ruhaszáritókat, szakajtókosarakat, méhkasokat, virágkosarakat kötnek és árulják házról-házra.

A_I_P_A_R_.

Ezek a téli foglalkozások jelentik a falu háziiparát. Sőt magát az ipart is, különösen régebben,

amikor még a házat is maguk csinálták. Ma már természetesen hivatásos iparosok vannak minden téren, sőt falunknak gyára is van, egy téglagyár, de ez csak időközönként működik. Malom is van a faluban. Régen az őrlés is háziipar volt. Darálókövekkel szabdkézzel őrölték a búzát, sőt némely helyen a tengerit még ma is. Haladás volt a lóval vontatott szárazmalom, a XIX. sz. végén; az egyik a régi-településű Templomvégen, a másik Toronyvégen. Azonban ezek leégtek, azóta föl sem épültek. Két gőzmalom épült helyettük, mindkettőt a Steiner Testvérek vették meg és abból építették fel a mostani modern emeletes, villanyvilágítással ellátott malmot.

Hivatásos iparosok ma már a lábbelikészítők, asztalosok, kőművesek, lakatosok, kovácsok, kerékgyártók, écsok, de csak a legutóbbi időben. A század elején még mindez háziipar volt. Ma már iparleveles suszter van öt, asztalos három, kőműves négy, lakatos egy, kovács három, kerékgyártó kettő, écs kettő. Borbély is van a faluban, de ez a mesterség még mindig háziipar-ként szerepel, egymás haját nyírják az emberek és maguk borotválkoznak. Borbélyhoz csak az urak és az uraskodók mennek. Mészáros egy, hentes három van a faluban, de ezeknek is elég gyengén megy az üzlet, mert a falusi ember a maga disznóját, csirkéjét eszi.

K E R E S K E D E L E M .

A falunak ilyen körülmények között kevés baja volt a kereskedelemmel, különösen a régebbi időben.

Hiszen láttuk, hogy minden oldalról el volt zárva a világtól és kereskedelme nem állott másból, mint a már említett cserekereskedelemből. Nem is igen volt mit értékesíteni, mert keveset termeltek, legfeljebb híres ökreiket hajtották messze vásárookra: Baktára, Károlyba, Szatmárra stb. Ebben erősen vetélkedtek és vetélkednek még ma is a Kisariakkal. Lassan nagyobb lett az érintkezés a szomszéd falukkal, kis városokkal - különösen, midőn Mátészalkán és Vásárosnaményban piacot is kapott - inkább lehet beszélni kereskedelemről. A mátészalkai piacra szorgalmasan hordják az asszonyok és lányok /de csak ezek, mert szamoszegi ember karjára nem illik a kosár/ a tyúkot, csirkét, libát, tojást; ritkábban a vaját, zöldséget és gyümölcsöt, bár kövezett utjuk nincs hozzá. Ma is, amikor már kövesút van, inkább a régi úton közlekednek a gyalogjárók, mert a kövesút Nagydoboson keresztül nagy kerülő. A kövesutat 1923-ban építették. Nagyon nélkülözötte már a falu. A nagy-arányú buza és tengeri-termelés már régen folyik, de a gazdák a feneketlen sár miatt nem tudták szállítani. At élelmes zsidók kihasználták az alkalmat és potomáron összevásárolták a rengeteg terményt. Nagy kára a falunak, hogy nincs vasútállomása. A nagydobosi vasútvonal építésekor nagy harcok folytak a szamoszegiek és nagydobosiak között. A szamoszegiek kívánsága az volt, hogy ha a vasút nem is lesz hozzájuk közelebb, mint Doboshoz, akkor

legalább középen a Kraszna mellett menjen. Azonban Dobosnak volt nagyobb a súlya, mert ott lakik a báró /Perényi Péter/ akinek két kilométer már nagy távolság lett volna s így Doboson a kertek alatt megy a vasút, Szamosszegtől 5 km. távolságra. Eleinte, míg kövesút nem volt, nem sok hasznát vette a falu, de ma már okosan kihasználják. A terményt is a mai viszonyoknak megfelelően aránylag jobban tudják értékesíteni. Ma nem is annyira a közlekedés, mint inkább a gazdasági válság az értékesítés akadélya. Valamit ugyan segítene ezen a cseh határon való szállítás vám nélkül, illetve csempészés, amit az itt is birtokos megszállott területi gazdáknak engedélyeztek. Ugyanis ők jóval több terményt szállíthatnak át, mint amennyit termelnek. Itt összevásároltatják a terményt pl. a búzát 13-14 pengőért és odaát eladják 24 pengőért. Sajnos ezt a kedvező alkalmat is a zsidók használják ki, azok az összevásárlók, azok szedik le a tejfölt. Persze egyik legjobb talaj számukra a nagyhatáru, gazdag Szamosszeg. Az utóbbi időben azonban a zsidók alaposan háttérbe szorulnak, elszegényednek a szövetkezet munkája és a magyar ember öntudatraébredése folytán.

Régen teljesen a zsidók kezében volt minden kereskedés: vegyeskereskedések, rőfös boltok, szatócsüzletek. Jól is ment nekik, minden zsidó fiu idehozta menyasszonyát, lány a vőlegényét. A magyar gazda u-

razta őket: Weisz ur, Grósz ur voltak. De az utóbbi időben, amióta a magyar gazda öntudatra ébredt, mindinkább elszegényednek s már csak gúnynevükön említik őket pl. "Kalap, Százlábú, Mirejött." Régen volt 6 üzletük, ma már csak 4 van. Ez is rosszul megy. Magyar kiskereskedő ezelőtt 10 évvel egy sem volt a faluban, most 5 van és mindegyiknek jól megy az üzlet. A szidók közül csak a terménykereskedők boldogulnak. Ezeknek jól megy a sorsuk.

Nagyot lendült a falunk kereskedelme és forgalma 1929 óta, amikor évente két vásártartási engedélyt kapott. Vásárainkra még a pesti kereskedők is ellátogatnak. A kereskedelem fejlődéséhez hozzájárul a Tejszövetkezet működése is. A tejet most már nem viszik a piacokra, hanem itt dolgozzák föl és termékeit szállítják tovább.

Valóban a kereskedelem az, mai a legújabb időben megváltoztatta falunk képét. Amig vasút, kövesút nem volt, addig az emberek igénytelenül éltek a régi településeken, de amióta a kövesút elkészült, folytonosan terjeszkednek főleg ezen út mentén. Igényük állandóan nő.

M_U_V_E_L_T_S_É_G_.

Szamosszeg népe foglalkozásához képest igen művelt. Csak azok nem tudnak írni-olvasni, akik a tanyaikon laknak, de ezek száma szerencsére kevés. A mű-

veltséget községünkben a fef.egyház által fenntartott két iskola terjeszti, melyben öt tanító működik. De emellett ott vannak a gazdasági ismétlő iskolák, amelyekben az iskolából kikerült gyermekek sok hasznos gazdasági tudást szereznek. A gazdasági ismeretek fejlesztéséhez ujabban nagyban hozzájárul: A Mátészalkai Téli-gazdaságiiskola, melyet gazdaifjaink nagy számmal látogatnak, hól nem csak szaktudásukat bővítik, hanem más-irányú nagyon sok hasznos dolgot is tanulnak.

Ezenkívül sok jómódu ember van a faluban, akik igyekeznek ^{gyermeküket} annál magasabb műveltségben részesíteni, mint amit a falusi iskola nyújthat. Tudományos pályára adják őket. Nincs is a környéken még egy olyan falu, mint Szamoszeg, amelynek annyi tanuló ifjúsága lenne. Továbbá ott vannak az ifjúsági egyesületek: A Leánykör, Kie. Levétegyesület, amelyek nagy hatással vannak az ifjúság fejlődésére. Téli estéken pedig a pap és a tanítók, mint a szellemi élet vezetői ismeretterjesztő előadások keretében terjesztik a műveltséget.

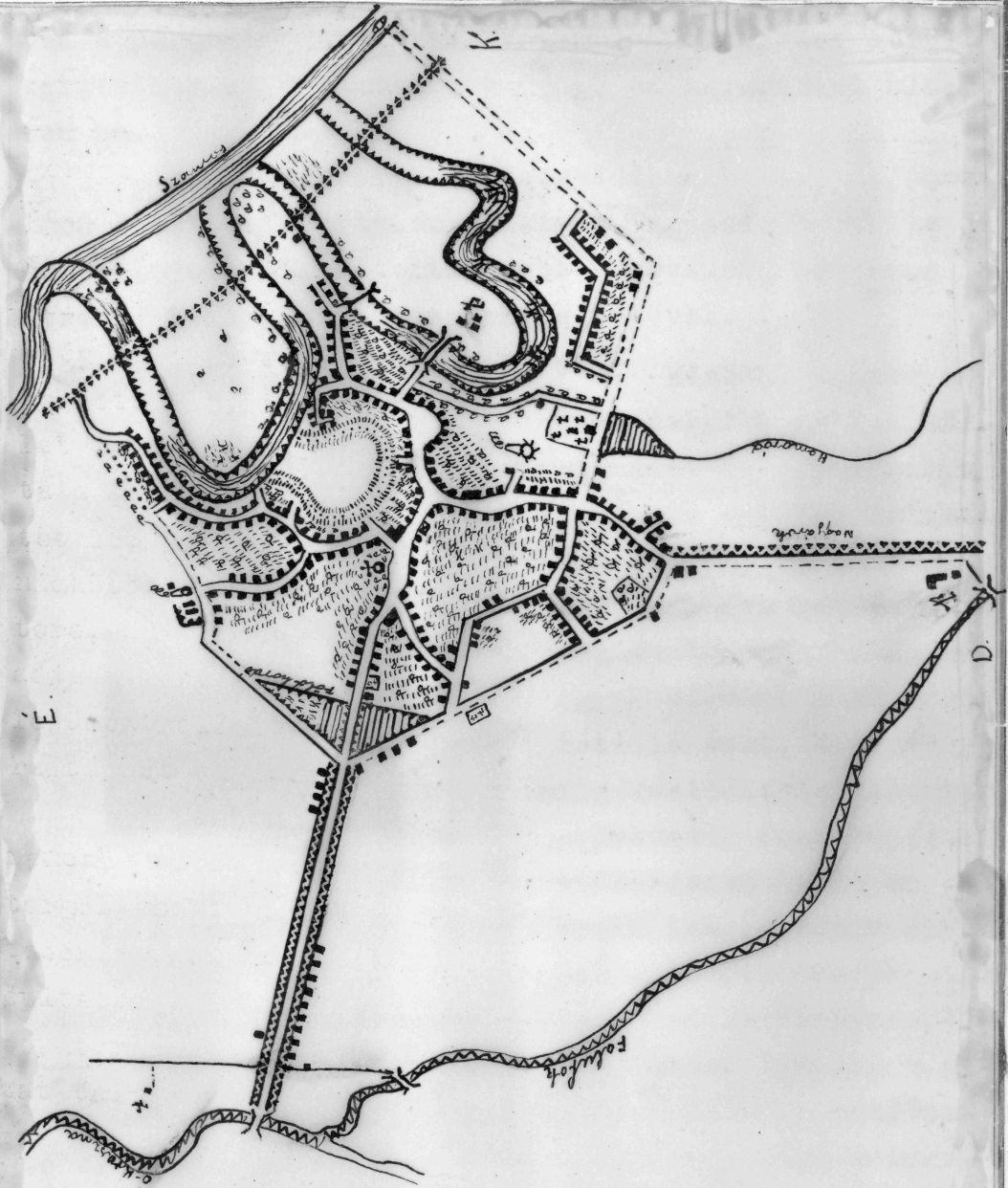
A műveltség terjesztéséhez az utóbbi időben hozzájárul a rádió is, mely a fővárosi kulturát terjeszti szét a sok apró kis falu ban. Nálunk összesen 9 rádió van, ez nagy haladást mutat.

T E L E P Ü L É S .

A falu kiterjedése eleinte nagyon kicsi volt.

Település eredetileg csak a Szamos két hatalmas kanyarult^a által alkotott földnyelven "Szegen" volt a mai Templomvég utcán, Egy utca volt csak és mindkét házsor alatt ott folyt a Szamos. Itt volt a gót stílusban épített templom is, erről kapta az utca az elnevezését. Továbbá itt volt az iskola, községháza, két száraz-malom és a templomkertben a temető is.

Azonban a falu folytonosan épült, úgyhogy a XIX. sz. elején már a Homoródon kívül is van település, ma pedig a kis gazdáknak kimért sespitálisok /faluszélek/ is be varnak építve. Különösen a kövesut mentén. /lásd 5. ábra./ Itt épült föl a XIX. sz. közepetáján az új templom. A régi templom nyugati részén lévő magas fatornyában 1830. májusában belecsapott a villám. A torony leégett és a harangok is összeolvadtak. A tűz belekapott a templomkörüli nádfedeles házakba, amelyek a nagy szárazságban gyorsan lángbaborultak. Nem tudták megakadályozni a tűz terjedését és a fél utca leégett. A harangokat három év múlva újraöntötték és haranglábszerű, bezsindelyezett oszlopok közé helyezték el, míg 1835-ben a régi temető helyén föl nem építették a mostani díszes tornyot. Erről kapta egy másik utca a Toronyvég nevet. A templomot kijavították, de a Szamos törőpartja állandóan veszélyeztette, úgyhogy 1848-ban a torony mellé letették új templomunk alapját, amely csak 1863-ban készült el. Nem sokkal később mellé építet-

Ny.

5. ábra.

Mérték: 1:25000

ték a paróchiát is, melyet a templommal együtt körülkerítettek. A templomkertet fenyő és hársfákkal ültették be.

A templom nagy, messzevidéken híres, majdnem 1000 lélek befogadására alkalmas, egyszerű, ovális épület. Tornya annál díszesebb, karcsubb, magyaros torony, fehér fallal és fekete tetővel.

2.52 A templom.

Ezt a templomkertben építették fel egy tanteremmel. Később ez is kevésnek bizonyult és 1890-ben építettek egy másik iskolát a paróchiával szemben. Ez a kis iskola. /lásd a következő oldalon/. Az 1900-as évek elején egy régi szárazmalom helyén ismét építettek egy modern, három tanteremes iskolát, tanitói lakással együtt, szintén Torony-

Később, amikor a falu nagyobb lett a községházát is egy másik, a Ószuszká utcában építették fel. /Ma is ott van./ A községháza mellé építették az iskolát, amelynek egyik végében a községi istálló volt, középen pedig cselédlakás. Azonban a lakosság szaporodása szükségessé tette egy nagyobb iskola építését.

Ezt a templomkertben épít

3. sz. kép.

vég utcában. Ezt 1926-ban még egy tanteremmel kibővitették. Ez a nagy, vagy tornyos iskola. /lásd 4. sz. kép./

U T C A .

Láttuk, hogy régen az egész falu csak egy utcából állott, ma már több utcája van. Az utcák nagyon hosszúak, rendesek, tiszták, de nem egyforma szélesek. Legszélesebb a főutcája Toronyvég, de a többi nagyobb utcák is kiszélesednek a „pompakút körül.” / 4 ilyen kut van a faluban, mindegyik ártézi kut. / Az utcák elnevezése még mindig régi: Toronyvég, Templom-

4. sz. kép.

vég, Ószuszká, Mákhely, Bigecs, Szoroska. Ezek a fő-
utcák, de van több keskeny kis utcája, amit „szugoly-
nak” neveznek pl. Kópisszugoly, Toldiszugoly stb. A
főutcán vonul végig a kövesút, amely még most sincs
kiépítve egészen a panyolai révig. A kövesút mellett
mindkét oldalon árok vonul végig. /Ez látható a 4.
számu képen/.

Az utcák mindkét oldalán majdnem egyforma
telkek sorakoznak. /5-800 □/ A házak egyik végükkel
néznek az útra, a régiek egy, az újabbak két ablak-
kal. Fa az utcán kevés van, inkább a kerítéseken be-
lül a házak végéhez ültetik. Az utcák szélein csinos

deszka /palánk/, lécek és drótkerítések vannak. Mind-egyik kerítésen két kapu van, egy kicsi /kisajtó/ a gyalogjárók számára és egy nagyobb a szekerek számára. Leggyakoribb a deszkakerítés, majdnem mind egyforma. A régi deszkakerítések vízszintesen vannak összeillesztve, míg az újak függőlegesen és hézagokat lécek fedik be. Az oszlopok tornyos dísszel vannak ellátva. A kapuk oszlopai hosszabbak.

A kerítés előtt vonul végig a járda, amely deszkából /palló/ vagy kőből készült. A nagyobb utcákon mindenütt kőjárda van, a főutcán 80 cm. a többiekben 50 cm. széles. Az utcák nyáron különösen hordáskor, nagyon porosak. Az utcát minden gazda maga tartja rendben a portája előtt.

H Á Z A K .

A régi házak anyaga, stílusa, berendezése különbözik a mai házakétól. Régen jobban megmaradt a stílus. Majdnem minden ház egyforma volt, bár nem egy mester építette őket, sőt a legtöbbit nem is mester, hanem hozzáértő iparnélküli emberek. De ezeket nem vette mindenki igénybe. A házakat a telkekre hosszában építették. A fal felrakása nem okozott nehézséget, mert pacsitos házakat építettek. A vályog sőt még a téglaházak is könnyen összeomlottak volna az árvizek alatt, de a pacsit szilárdan tartotta az épületet. A pacsitos tulajdonképpen cölöpös ház. A-

5. kép.

lapnak először pacsitot csináltak: ágasokat, oszlopokat ástak le a földbe, s ezek a hozzátartozó gerendázzal adták a ház vázát. Az oldaloszlopokat vékonyabb gerendákkal kötötték össze és ezeket rözsével fonták össze. Az így nyert kasszerű vázat azután jó pályvásárral addig tapasztották, míg vastag fal nem lett. Ablaknak, ajtónak, fakerettel hagytak rajta helyet. Szép egyenes oszlopokat kellett választani és nagyon kellett érteni a tapasztáshoz, hogy olyan egyenes falat kapjanak, mint a kőművesek téglaháza. Maga csinálta a gazda hozzáértők segítségével a tetőgerendáza-

tot is. Legföljebb a nádfedél elkészítéséhez hivott nádkötőt, aminek emberemlékezet óta Kis Beti a mestere. Hatalmas tüjével és fűzőjével. Firól-fira adja a mesterségét. A háztetőnek feltétlen csapott elejünek kellett lenni, mélyen bennülő deszkás fronttal, rajta két padlásszemmel. /lásd 5. kép./

Minden ház eresze alatt széles tornác volt, nemcsak elől, hanem a házvégében is. A tornácot esztergályozott faoszlopok tartották. /lásd 6. kép./ Természetesen faoszlopos házakat csak az egyszerűbb emberek építettek, a módosabbak a faoszlopok helyett

6. kép.

7. kép.

gályos munka. A tornácra nagy szükség van, mert ezen szárítják ősszel a diót, napraforgót és a tengerit.

Talán a házak beosztása az, ami nem nagyon különbözik a régitől. Az egész ház két szobából: alsó és felső házból és egy pitvarból áll. A szobák jó nagyok, 4-5 méter hosszúak, a pitvar valamivel kisebb.

kőoszlopokat rakattak./lásd 7. kér./ Ma már kevés ilyen házat találunk falunkban.

Később a ház anyaga megváltozott. A falak téglából és vályogból vannak. A tetőt cseréppel és palával fedik be. Csapott-elejű házakat már nem csinálnak. A tornácot sima faoszlopok tartják, tehát elmarad az eszter-

Mindegyik szoba fölves. Minder szobán három, esetleg két ablak van. A felső szobán kettő az utcára, egy pedig az udvarra néz. A pitvarnak rendszeren az ajtó fölött, vagy az ajtótól jobbra van egy kis ablaka. A pitvaron a rendszer nagy ajtón kívül nyáron van egy kis ajtó is, a veréce, hogy a baromfi be ne mehessen.

A házakifala úgy régen, mint ma, kívül-belül fehérre van meszelve, csak a tornác van 50-60 cm. magasságban felhuzva fekete festékkal./lásd 7.kép./ A pitvar fala régen nem volt egészen fehér, hanem a fehér alap sötétkék festékkal volt becsapkodva. A fehér szín nagyon kényes lett volna, t.i. a pitvar nyitott-kéményű volt, azaz, mint valami kupola, úgy nyulott a magasba és keskenyedett el kéménnyé. Ez praktikus volt annyiból, hogy a füst szabadon mehetett, mert az egész lakás fűtését itt bonyolították le, de egyuttal veszedelmes is volt, mert a füsttel együtt a tűz is szabadon ment.

A pitvar berendezése nagyon egyszerű volt, hiszen nem is fért el benne sok butor, mert a fűtés nagy helyet foglalt el. A pitvar falában jobbra és balra is egy-egy kemencenyílás volt az alsó és felső házban elhelyezett boglyas kemence számára. A nyílás fölött magas párkány, polc volt az apróbb tárgyak számára, alatta pedig az u.n. padka. A pitvar hátsó részében volt a sárkonyha, amelynek füstvezetője is sárból készült. Erre^a konyhára csak nyáron volt szük-

ség, sőt sok helyen még akkor sem, mert egy háromlábú állványon a pitvar közepén főztek. Ezenkívül egy pár szék, a kerek asztal és a stélázi alkotta az összes butorzatot.

Épen ilyen egyszerű, de izléses volt a szobák berendezése is. Az egyik szoba a tiszta szoba, ez volt nyáron a felső, télen az alsó szoba. Nézzük meg, milyen az lakószoba berendezése. Az ajtótól jobbra volt a boglyas kemence. A kemence körül kb. 30 cm. magasságban kis padka volt, amelyen nyirkos, vizes tárgyakat szárítottak /pl. fát, ruhát/ vagy a gyerekek melegedtek. Mellette a sarokban volt a sárkonyha. A sutban a konyhán belül volt elhelyezve a fal mellett a hencser vagy dikó. Az ágyak mindenütt a fal mellett hosszában voltak. Ahól nagy család volt, ott két ágy is volt egymás végében elhelyezve. Középen volt az asztal, mellette két karosszék. Az asztal fölött guggolt a lámpa a mestergerendára akasztva. A mestergerendán voltak elhelyezve a családi iratok és ereklyék. Az asztal háziszóttos abrosszal volt beterítve, rajta egy vízespokár. Az asztal előtt állott a vízeskanna. Az utcai falnál a két ablak között volt a karosláda, fölötte a tükör. A komót a dikó és az ágy között volt elhelyezve. A kerek asztal pedig a sarokban állott az ajtó mögött. Ezenkívül volt egy-néhány szék és lóca.

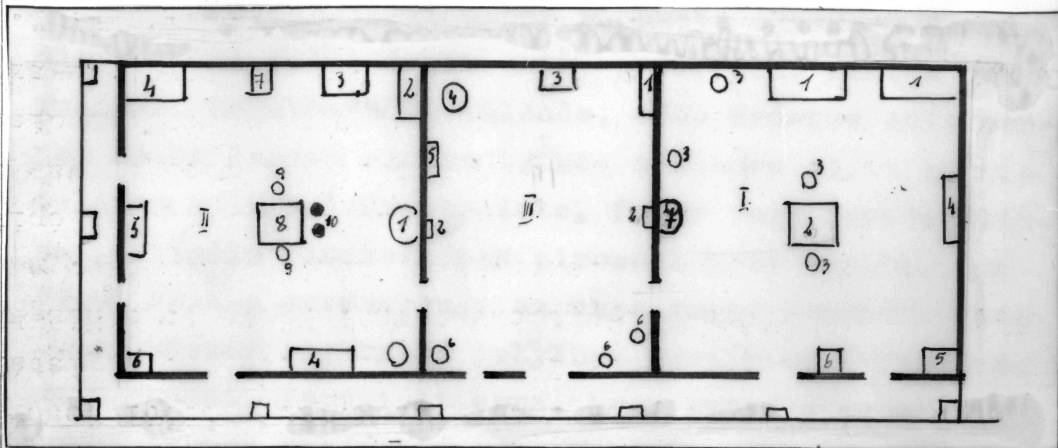
A tiszta szoba butorzata a következő:két ágy, asztal két székkal, karosláda, sifon, kredenc rajta

néhány porcellán edény, és a boglyas kemence. /lásd 6. ábra./ A bútorok a tiszta szobában rendszeren egy-színű sötétbarna bútorok. Az ágytámlák, karosszékek, kredencek vonalainak hajlítása egy izlést mutat. Szeretik a díszes tornyos faragást az ágytámlákon, kredenceken és a sifonokon.

A szobák bútorzata nagyjában ma is ilyen, csak a búbos kemencéket váltották fel vásári tűzhelyek. A nyitott kémények helyett mindenütt zárt kémények vannak. A bútorok is mind az asztalos műhelyből kerülnek ki, még a székek is, bár a székek készítése, még a múlt században is háziipar volt. Különösen jellemzők voltak az egy darabból készült támlás karosszékek.

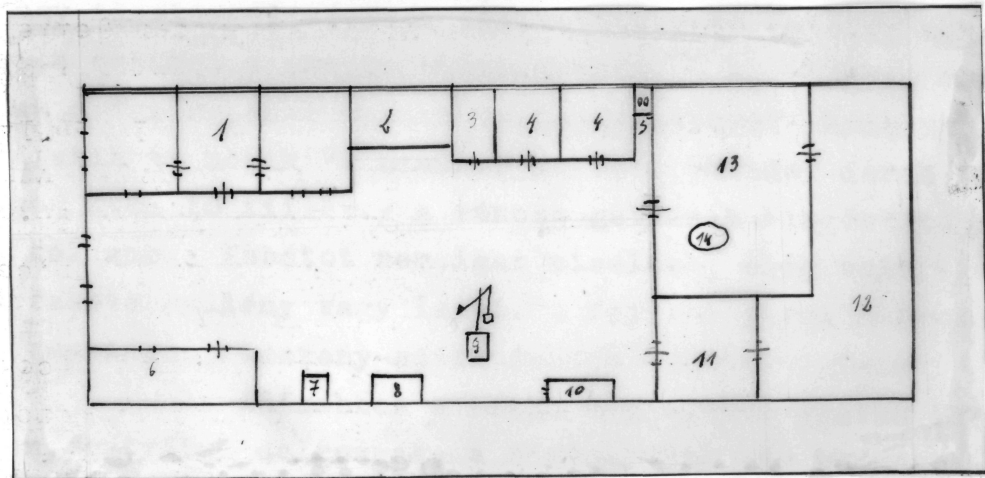
Izlés nyilvánul meg az udvar berendezésében is. Az istálló teteje ugyanazt a stílust mutatja, mint a házé. Rajta egy szénafelhányó lyuk van. /lásd 3.kép.*/ Ablaka két kis négyszögletes ablak, az ajtótól jobbra és balra. Ezeknek szemöldököket illesztnek. Az istálló a ház végében folytatásként van. Közte és a ház között nyári konyha, félszer, vagy néhány verem van. A nyári konyha legtöbb helyen a házzal szemben van építve a porta másik oldalán. Az istállóval szemben van a gémeskut. Ugyanazon oldalon van a tengerigóré, a disznóól és a tyukól. A kert és az udvar között van a széles csűr. /lásd a 7.kép.+/ A kert két részből áll, u.m. a veteményeskertből és a szérüskertből. Az udvar berendezése is egyforma az egész faluban, legfeljebb annyi

a különbség, hogy a kisebb gazdák udvarából elmarad a csür. /Az udvar berendezését lásd 7. ábrán./

Mérték 1:100

6. ábra.

Mérték 1:100

7. ábra.

R U H Á Z K O D Á S .

A szamoszegi ember ruházata egyszerű. Semmi disz, semmi feltűnő nincs úgy a férfiak, mint a nők ruháján. Régebben több különös, több érdekes volt benne, de ez lassan elmaradt. Még a háboru előtt is általános volt a szür viselete, fehér vagy fekete színben, a széle mindkettőnek pirossal volt szegve. Nadrágot csak a gazdag, vagy az uras ember hordott. Szép fehér vászón ingben és gatyában járt minden férfi és nagy gondot fordított arra, hogy gatyája egyenlő ráncokba legyen szedve és szépen ki legyen rojtolva. Az idősebb emberek még ma is gatyaráncolással töltik el a fél vasárnapot. A ráncos fehér gatyá alatt, - amit egy pálcika és a hüvelyk-ujj körmének segítségével nagy türelemmel szednek ráncba - szépen csillog a vikszos csizma. A szegényebbek hétköznapi bocskorban mentek a mezőre, amit ma már csak a pásztorok hordanak, fizetik is nekik "a bocskor pénzt". /Minden darab jószág után 10 fillér./ A ráncos gatyának kiegészítője a kék surc. Kabátot nem igen viseltek, elég volt ehhez a fekete mellény vagy lajbi. A fejükön piros mályvás, rozmaringos, keskeny-szélű fekete kapapot hordtak.

Az idősebbek a mezőn még mindig vászón ingben, gatyában dolgoznak, a fiatalabbak már nadrágban. A mai szamoszegi legény ünnepi öltözete: fekete vagy sötét-színű feszes nadrág, rövid kabát, fényes csizma,

fehér ing nyakkendő nélkül és fekete keskeny-szélű rozmaringos kalap. A hétköznapi öltözet ugyanilyen, csak surccal, viseltes ruhákból, de sohasem színesből. Téli-kabátot csak a legnagyobb hidegben hordanak. Ruhájuk kevés van, egy-egy öltözet viselő és ünneplő. A palóc-viselet nyoma a surc-viseletben és talán a kalap szélének keskenységében maradt meg, jeléül annak hogy palóc nyelvjárás határán vagyunk.

A női viselet ma semmi jellegzetest nem mutat. Fehérneműjök pamutosabb vászonból készül, mint a férfiaké. Még egy pár évtizeddel ezelőtt is nyáron ingvállban dolgoztak, Nyáron mezitláb, télen csizmában jártak. Téli-kabátjuk a feketével himzett barna ködmön vagy guba vált, Néhány öreg nélinek még ma is meg van a gubája. Ma már olcsó és egyszerű karton ruhában járnak, csizmát csak az asszonyok és gyermekek viselnek télen, a lányok cipőben járnak.

E L E T M Ó D .

Életmódjuk épenugy, mint a ruházatuk egyszerű. Ételeik nem nagyon változatosak, de izletesek és táplálók. Általában azt lehet mondani, hogy a szamoszegi ember az egyszerű ételek mellett is jól él. Természetesen a legszegényebb népesztály életét a módja szabja meg, de ezek között is alig akad olyan, aki ne ölne egy kis malacot. Azonban sajnos nyárára már nem

sok marad belőle. Fő-táplálékuk a kenyér, ebből igen nagy mennyi séget fogyasztanak évente. Naponta nyáron háromszor, télen kétszer esznek.

A nyári étrend következő:

reggel: kenyér, szalonna vagy kenyér és gyümölcs, ritkán tej.

délben: nagyon gyakran csak leves, /tök, bab, krumpli, káposzta leves, kaszáslé stb./ mert az ásszony is kint dolgozik a mezőn és nem ér rá kétfogásos ebédet főzni.

este : leves /ez elmaradhatatlan/ utána főtt tészta /turós, mákos, lekváros, krumplis stb./

"Turós laska derelye, ez a magyar ereje."

Télen csak kétszer esznek naponta, mert későn 9-10 órakor van a reggeli, a vacsora meg már 4-5 órakor. A téli étrend a következő:

reggel: zsíros kenyér, kolbász, oldalas, szalonna, sült krumpli és sült tök, ha van, tej.

este: leves, tésztaféle, hagymás duszi /tört krumpli/, puliszka, málé, kása stb.

Kalácsot csak nagy ünnepek alkalmával sütnek, de ilyenkor kemence-számra. Cukrot a szegényebbek nagyon keveset használnak, mert nem futja a keresetből.

A nép erős, egészséges munkabíró, takarékos, de nem fősvény. A gazda nyáron maga látja el napszámosságait, ilyenkor bőven van kaszáslé, nagy darab füstölt disznóhúsokkal, almás étel tele csirkével és jó

tepertős turós csusza stb. Az italban mértékletesek, nagy munka alkalmával jól esik egy-két kupica pálinka. Különösen aratáskor és csépléskor szokás, hogy a gazda megvendégeli munkásait pálinkával, akik aztán igyekeznek szebb, csinosabb szalmakazlakat rakni.

N Y E L V J Á R Á S .

Falunk nyelvjárása jellemzőbb, mint a viselete és életmódja. Az északkeleti nyelvjárás szamos-háti csoportjához tartozik. Annak, mint legészakibb nyulványa azon a határon van, amelytől már a palóc nyelvjárás nyomai észrevehetőek.

Népünk nyelvében még nagyon kevés palócos szó található, jóval kevesebb, mint a Szamos másik partján lévő panyolaiak nyelvében. Ilyennek mondható lipityánka /lapát/, szapolyka /fakanál/, kurucska /horgas/, csorosznya /ekevas/, kasornya /edényhordó/, hácskó /hágcsó/szavak. De a kiejtés sem palócos, ha szeretik is annak mondani. Epen annyira lehetne királyhágórtuli hatás is, /mert azzal is érintkezik, /sőt székelyes. Példa erre "o" kötőhangzó kedvelése az "a" helyett, így: fákot, tálokat, stb. mondanak. De úgy ennek, mint az előbb említett kiejtésnek a magyarázata inkább Szamosszeg elszigeteltségében rejlik, abban, hogy itt a nyelv egy régibb állapotot örökölt meg. Alsóbb-állású a nyelv, hátrább képzetek a hangok. Az "a"-t többször hangoztatják "o"-nak, pl.

fazakas helyett fazokos. Az "u" is sokszor hangzik "o"-nak: bornyo /borjú/, nyol /nyúl/; az "ü" "ö"-nek hangzik pl. dölő /dülő/. A tól-től ragot tó-tő-nek mondják: ettő, attő. Hátrább képzett az "i" betű, helyette "ü"-t ejtenek sokszor. Fennmaradt a Küsszeg /Kiisszeg/. Fésű helyett föső-t mondanak. Mindez egy régi állapotot mutat. Megőrizte az itteni nyelv a nál-nél, ná ragot, a "la" mutató szót, innét-onnét eredet ragot.

Sok értékes régi szót megőrzött a szamoszszegi nyelv, különösen a határleirő szavakban. Pl. Ószusza, Bászna, Bigecs, Szurgyék, Küsszeg, Szugoly, Homoród-hát, Kórógyhát, Nyáras, Pettyes, Sivatagy, Tóbéli, Középső stb. Ritkábban használatos szavak: badar, /derék/, téka /stelázi/, tézsla /rud/, rakonca /szánkó karfája/, hibóka /sár/. A sok-beszédű ember taja, tajáskodik, tajborog. Minden szegény ember vesző ember, a lusta tápérog és jó alvója van. A részeges ember iszik, mint a lihoj. Ha valamiből több van, arra azt mondják, hogy szaporább. A lábast kaszrolynak is mondják. A létrát lábtónak, a járdát pallónak, a kemence ajtaját előkének, az emelőfát csapófának hívják.

J E L L E M .

A szamoszszegi ember egyszerű, komoly, de inkább derült, mint borus. Vidám, kedélyes, sőt komé-

diázó. Jó-kedélyű, nevet ad nem-csak a zsidónak, hanem gazda társainak is. Pl. nyoszta, rezes, dorombos csacsi, boka, suta, pocok, cici, küllő, titej berere, bikás, vadas, gyilkos, husos, pikele, pongó, timó, penete, nyulas, hergon, puha, gáré, diderő, gyibak, füttyöri stb. A zsidó gunynevek ezek: mirejött, kalap, hörsög, figura. százlábu stb.

Láttuk már a foglalkozásnál, hogy népünk szorgalmas, dolgozó, élelmes, munkás nép, amely éjt-napot egyfélére fáradozik, hogy egyenes uton becsülettel megszerezze kenyerét, vagy gyarapítsa kis gazdaságát. A gazdálkodásban csak az ősök nyomdokain mer járni, konzervatív, idegenkedik az újításoktól. Viselete egyszerű, izléses és komoly. Nyelve sötét tónusú, egyszerűségre és tömörségre törekszik. Nagyon híres a szamoszegi ember a szükszavuságáról. A beszédes, pletyka embert tajának mondja. Ritkán szól, de okosat. Nem szereti a nagyot-mondást, sőt lépten nyomon kicsinyit. Pl. nem zabot köt, csak zabot madzagol; nem kaszál, csak garaszól, nem butorzata, berendezése van csak egy kis léhendékje; nem eszik csak kap valamit. Nem tartja érdemesnek megtárgyalni szóban a napi programját s a fiának, családjának kiadni a parancsot, de tudni kell mindenkinek. A családban egy test, egy lélek mindenki, kötelessége egyet akarni, egyet gondolni, munka és vacsora közben mindenkinek. Egy fél száva elég, hogy gondolatsorokra rezonáljon a társa.

Egész naphosszatt el van így szó nélkül. Csak néha esténként enged fél a fagy. Ilyenkor elbeszélget a szomszédal az elmúlt időkről, a régi nádasokról, pászterkodásról, a régi emberekről, kiszinezve röviden, tömören. Sok-sok apró történet kezdődik egy este "Hát egyszer meg....., Jut-e kendnek eszébe....., A' vót derék....." stb. elbeszélésekkel. Nagy felszabadulás, nagy reactio ez az egész napi nyomott hangulat után. Ha ezt nem hozza meg az őszinte, meleg-kezdélyű szomszéd vagy barát, akkor tovább tart a szűkszavúság. Rettenetes egy idegennek ilyenkor közöttük. Nem tudja mire vélni, gondol haragra, gyűlölködéssre, mogorvaságra vagy butaságra, tudatlanságra. Nem tudja hogy egy rendkívül szerény, jámbor, igénytelen néppel áll szemben. Nem tudja, hogy ott a mélyen erők feszülnek, a melyek fölszabadulásra várnak. Nem tudja, hogy a szamoszszegi nép mindennek előtt önérzetes, büszke nép. A fölindulás nem-csak esti poézisben tombol, hanem virtusban is.

Szamoszszeginek lenni fogalom. A környéken csak a szamoszszeginek van meg a " bicskás " jelzője. Ez természetesen a férfi-ideál alkatából folyik. A szamoszszegi férfi-ideál a férfiaság legmagasabb foka, amely megveti a fehér népet, annak munkáját. Még a fűtje se fontos, csak az, hogy az urának minden gondolat át lesse és eltalálja. Még jobban megveti a műies férfit, aki női munkát végez vagy nőkhöz illő ko-

sarat vesz a karjára /libát, csirkét visz a vásárra/ Ilyesmit csak az anyámasszony panyolai ember szokott végezni. Minden környező falu népében megtalálja a kivetnivalót, a férfiatlant.

A szamosszegi nép rendkívül vendégszerető és tisztességtudó nép. Nemcsak jó ismerősöket, rokonokat látnak szívesen, hanem teljesen idegeneket is. Beszédmódjában idegenekkel szemben mindig illedelmes. Ha valami olyat kell kifejezni, aminek egyenes megnevezése esetleg kellemetlen érzést váltana ki abból, akivel beszél, mindig előre bocsátja "engedelmet kérek" vagy "tiszteséggel legyen mondva". Ha előtte ismeretlen magasabb-rangu embertől akar valamit kérzeni, így szólítja meg: "Ha meg nem sérteném!" Szemében legnagyobb bűn az urizálás. A "nagyserű" még csak megbocsátható, az csak jobban öltözik, gazdagabban mutat a portája, de az "urizáló" elveszett, süllyedő ember. A férfiak között nem is igen akad ilyen, nyakendőt, pantallót legfeljebb egy pár iparos mer hordani. Azt meg épen megszólják, aki tájszólását akarja levetkőzni, az iedes helyett édest, vagy testvér helyett fivért mond. Az ilyesmi csak az iskolás gyerekeknek van megengedve /édesanyám/, de apuka, anyuka annak sem.

A gyermekek nevelésében egy bámulatos, jó pedagógiai rendszert tapasztalunk, a közvetlenséget. A gyermekeket vagy túl szigorúan, vagy közepes szí-

gorusággal nevelik, de semmi esetre sem szélsőségesen, egyszer így, másszor úgy, szigorú utlegeket becézgetéssel váltva fel. A gyermek így nem veszti el a nevelés komolyságába vetett hitét. Akármilyen szigorú a nevelés, az utlegelés nem játszik szerepet. A gyermek pulyakorától kezdve hozzá-szokik a szülők kitűnő ösztönös példaadásával a családdal együtt gondolkodni, az életet komolyan venni. Megszokja a parancsnélküli munkát. A pajkos kihágó fickó is hajlik a jó szóra.

Nem csoda, ha ilyen élet és nevelés mellett az erkölcs is erős. A legkisebb erkölcstelenséget is szigorúan veszik. Azt meg épen kivetik a társadalomból, akinek az erkölcsén csorba esett. Munkáikban egyenes uton járnak el, a másé szent előttük. /Kivéve dudvaszedéskor egy-két csó tengerit vagy egy főzet paszulyt rejtenek a zsákba./

Szeretnek másokon segíteni. A bajban lévőkön nem segíteni, -még ha a haragos is, -a legnagyobb embertelenség számba megy. Egyes munkáikat /buzahordás, szénahordás, tengeri-fejtés/ közösen végzik, ötenhatan összeállva. Ha valaki kimarad a kölcsönből, az embertelen, bár ezt soha szóvá nem teszik. Mindenki-vel szemben jó indulatúak, türelmesek.

A szamoszegi ember vallásos, szeret templomba járni. A templomban nevetgélni, beszélgetni nem illik. Komoly figyelemmel hallgatják végig az

istentiszteletet és szívvél-lélekkal énekelnek, Kijövetkor az idősebb nénik ajkáról elhangzik egy pár a papra vonatkozó megjegyzés egy-egy tanulságos prédikáció után: "meg kén aranyozni a száját," vagy "oh be szépen tud beszélni." Vallásos estéket is szorgalmasan látogatják, sőt házi istentiszteleteket is tartanak. Az új énekeket nem szeretik, mert katolikus jellegűnek tartják.

N É P S Z O K Á S O K .

A szamoszégi embernek kevés a szinpadias, mutatós népszokása, de annál több a komoly életével és erkölcsével összenőtt. Ahogy reggel mosakodás után imádkozik, reggeli előtt jószágát megitatja, ebéd előtt a malacokat megeteti, lefekvés előtt mindent bezár, elengedhetetlen szokás. Látogatni korán reggel megy, nyáron már 3-4 órakor. Megnézi, hogy fel kelt-e a komája és sógora. Kalapját nem veszi le sehol, csak a templomban és amikor eszik. A templomban úrvacsora alkalmával körülállják az asztalt és a pap jár körül. A sorrend a következő: emberek, fiuk, asszonyok és végül a lányok. A legények és lányok között van egy-egy énekezdő és diktáló, énekelve vonulnak ki az úrasztalához.

Köszönni mindig a fiatalabb köszön az idősebbnek, és a nő a férfinak, de ha fiatal, vagy nő

áll a kapu előtt, akkor sem köszön előre a közeledő idősebb embernek. Mindig a járó-kelő köszön a tanyázónak: "Jó napot adjon Isten".

Halottas háznál nem szokás köszönni. A rokonoknak halottlátni is el kell menni a haláleset után és a temetés előtt is. A halott iránt való tiszteletből a jó ismerősök és szomszédok elmennek este énekelni /virrasztani/ a halottas házhoz. A temetésen nagyon számba-veszik a jelenlévőket, majdnem a fél falu ott van minden temetésen. A halottat énekszóval kísérik ki a temetőbe. A koporsót nem szekeren viszik, hanem rudon. Temetés után a közelebbi rokonok összeülnek egy kis pálinkás torra.

A lakodalmat a legszegényebb ember is nagy dinom-dánom közepette ünnepli meg. Külön közönséget hív a vőlegény és külön a menyasszony is. A hívogatást a vőfély végzi diszes pálsával és nagy bokrétával a mellén. Hívogatás a lakodalom előtt három nappal történik, hogy mindenki elvihesse ajándékait. A vőfély minden házba verssel köszön be. Hívogató vers több forog használatban. Legtípusabb a hívogató versek karikatúrája:

" Csereg a szarka,
Billeg a farka,
Tessenek eljönni

A Filep Gyuri lakadalmába."

A meghívottak a lakodalom előtti napokon ajándékokat küldenek a lakodalmass házhoz, különösen a szegényeknek. Így akarnak segíteni rajtuk. Ezen ajándékok: egy tál liszt, rajta 4-5 tojás, tej, és csirke. Az így összehordott lisztből sütik a finom cipót. Lakodalom napján pedig a nyoszolyó lányok és asszonyok nagy tál süteményeket visznek magukkal. A gyülekezés részben délelőtt, részben este szokott történni aszerint, hogy ki vesz részt az esküvőn és ki nem. A vőlegény násznépe délelőtt elmegy a menyasszonyos házhoz, oda azonban csak bizonyos formalitások között történhetik meg a belépés. A kapuban a menyasszony násznagya fogadja őket: "Kik és honnan jönnek?" mondással. A felelet versben történik. Egy kis párbeszédes verselgetés után megtörténik a bebocsátás. Míg a menyasszonyt öltöztetik, addig a násznép elborozgat a sok sütemény mellett. Amikor a menyasszony kész van, egy félóra múlva indulnak az esküvőre, de előbb a vőfély elbúcsúztatja a menyasszonyt a szülői háztól: apjától, anyjától, testvéreitől, barátnőitől stb. Vége-hossza nincs ezeknek a búcsúztatóknak. Az apjától búcsuzik először:

Szerető jó atyám először is hozzád

Intézi bánatos gyermeked búcsúját.

Te voltál gyámolom, szárnyad alatt nőttem

Karjaid közt mindig boldogságot leltem.

Most tehát amidőn utamra indulok
Szerető páromnak karjára simulok
Tenger jóságodat, hogy feledhetném el
Áldjon meg az Isten mind a két kezével.

Az anyjától való bucsu így hangzik:

Hát kedves jó anyám Tehozzád mit szóljak,
Hogy búcsú szavaim legyenek méltóak
Te néked köszönöm életem, mindenem
Szeretettel hordtál anyai kebleden.
Ugy neveltél miként harmat a virágot
Szemedből rám mindig boldogság sugárzott.
Ezerszer köszönöm, imádkozom érted,
Hogy boldogan futhasd meg a földi élted.

A barátnőitől így bucsuzik:

Édes barátnőim, diszes lány koszoru
Ha reátok nézek szívem oly szomorú
Pántlikátok a szél most is vígan fujja
Engem más partra vert a végzet útja.
Elhagytam gyönyörű rózsákkal himezett
Pályátok világát a játszi örömet.
Egy gondterhes felhő int távolból felém,
Emléketek tehát, hogy is feledhetném.
Körötökből azért most miőn elválok,
Azt a boldogságot kívánom reátok,
Hogy reményetek ne zavarja semmi,

Ne légyen okotok semmiért epedni,
Hanem mint virágá, mely szüntelen virul
Mindig ragyogjon a nap reátok biborul.
Melyet habár mostan könnyezve is látok
Hordozza karjain, hordozza szüntelen
Arassza jóságát reátok szertelen.

Majd elindulnak az esküvőre, a menyasszonyt a vőle-
gény vőfélye viszi a karján, az van az oldalán a temp-
lomban való várakozás alatt is, míg meg nem jelenik
a pap. Esküvő után az ifjú pár együtt megy a vőlegé-
nyes házhoz. Közben a násznép énekel: "Lakodalom van
a mi utcánkban...", "Este viszik a menyasszony ágyát".
"Ezt a kerek erdőt járom én... "

A menyasszonyt versben mutatja be a vőfély
a vőlegény házában.

Tisztelt násznagy uram, engedelmet kérek
Még egy pár szót az örömanóhoz intézek.
Kedves örömanó! Tudom, hogy a házad
Küszöbét már sokszor átlépte a bánat.
Volt részed a rosszban, volt részed a jóban,
De voltál búbán, voltál nyugalomban,
Mint hogy keservedet végkép eltemessük
Szived balzsamára gyöngyharmatot hintsünk,
Ime ide hoztunk egy szelid madárkát
Mint az öröm, béke hirnökét, galmabját.

Fogadd szeretettel, mintha tied volna,
Hozzád vágyakozik már rég idők óta.
Fogadd karjaidba szerető szivedre,
Hogy leked fájdalmát örökre feledje.
Legyen az ő lépte, szeme pillantása
A ti boldogságtok szép felvillanása.

Vacsora csak a gazdagoknál van, a szegényeknél csak
tészta és bor. Amikor a tésztát hozza a vőfély, így
szól:

Itt a csöröge, fánk
Sütve tejjel, vajjal
Ne busuljanak hát
Van még kint egy kassal.
Ez a sok nyoszolyó
Már egy öreg hete
Nem csinált egyebet,
Csak eztet sütötte.

A szegényeknél fő a táncmulatság. Ponyvából sátort
vonnak, mert az egész falu hivatalos az ilyen lakoda-
lomra. Ez a tánc is segítségnek számít, mert minden
legény befizeti a menyasszony táncot /1.-P./, ennek
fejében megtáncoltathatja a menyasszonyt. A menyasszony
éjfél után koszorú nélkül jelenik meg a násznép előtt
és így táncol tovább.

Nagyon szép szokás s szintén a segítség

fő motivuma a komaságnak, amikor keresztanyának hív-
nak valakit. A gyermekágyas asszonynak nem-csak a
komaasszony, hanem minden is merőse ebédet visz.
A komák, ismerősök egy nap több ebédrel is meglepik
a családot. Ez az asszonyok legnagyobb főző próbája.
Ami finomság csak eszükbe jut, /a kompót soha sem
marad ki/azzal kedveskedni igyekeznek. Egyszerre
5-6, sőt tizfélét is főznek. Most mutatják meg más-
nak is, hogy milyen izletesen tudnak főzni. A sok-
féle főztet, a sok kis cifra edényből álló komaszil-
kékbe rakják és a legszebb kendőjükbe kötve viszik
végig az utcán a betegnek.

A keresztelők nem nagy pompával mennek,
nem igen szoktak tartani, csak a gazdagabbak. Ha a
gyermek meghal, akkor a keresztkomának kötelessége
eltemettetni.

Névnapot sem igen szoktak tartani. A név-
nap tiszteletadás a gyermekek dolga. Az apróság,
10-15 éves korig, már kora hajnalban elindul névnapot
köszönteni, az ismerős Sándorokhoz, Józsefekhez stb.
Ami vers mondásból áll. Leghíresebb köszöntőversek:

Egy kis tinta cseppent a csizmám órrára
En is elérkeztem Sándor napjára.
Zörgetik a kulcsot, pénzt akarnak adni,
De a pénzesláda nem akar kinyilni.
Asszonyom asszonyom nyúlják a zsebébe,

Egy pár garas tessék kivenni belőle

Szívesen kívánom.

Egy másik ilyen köszöntő vers:

József napja ma vagyok
Azért ide szaladom,
Hogy ötét felköszöntsem
Nevenapját említsem.
Eljen soká nem bánom
Tiszta szívből kívánom,
S a garast elvárom.

Szívesen kívánom.

Ez a "szívesen kívánom" elmaradhatatlan a versek végéről. Természetesen ezek a köszöntők első sorban is szegény gyerekek.

Nagyon szép szokás a karácsonyi kántálás, de különösen esztendő utolsó estéjén az esztendő tetőzése. Ilyenkor az egész falu lassú ütemben énekelve megy az utcán végig. Néha reggelig is elénekelnek. A gyermekek és felnőttek is csoportosan mennek kántálni. A gyermekek egy pár fillért, kalácsot, pogácsát vagy málét kapnak az éneklésért. A felnőtteket nem szokás megkínálni, csak a gazdagoknál.

A gyermekek ujévi köszöntő verse:

Új esztendőbe

Bujj a kemencébe,

Szedd ki a málét
Hadd egyek belőle.

A husvéti ünnep-köszöntés locsolásból és tojás-szedésből áll. A gyerekek minden háznál verset mondanak. Legismertebb husvéti vers:

Egy kis görög, csak höngyörög,
Ha felmégyek, tojást kérek.
Ha nem adtok, mind meghaltok,
Én rám marad a házatok.

Egy másik ilyen vers:

Keljetek fel lányok, cifra nyoszolyából
Adjátok a himest arany kasitából.
Mert ha nem adjátok, vizipuskám készen,
Meglocsollak szépen.

Ezek a költemények mind eredeti nép-költések.

Asszonyaink valóságos művészek a tojás-festésben. Még nagypénteken elkészítik a tojásokat a locsolóknak. Szebbnél-szebb magyaros motívumokat, virágokat rajzolnak rá kiccével, bámulatos türelemmel. Egy háznál 80-100 darab tojást is megfestenek.

A locsolkodás akármilyen hideg van, nem maradhat el. Rendesen ünnep másodnapján reggel szokás locsolódní, amelynek gyakran a harangozás vet véget.

A fiuk csoportosan kora reggel elindulnak, hogy meglocsolhassák a lányokat. A vizet vödörrel öntik a lányok nyakába, néha a vályuban is megfürdetik azt, aki nagyon fél a víztől, vagy aki harciasan viselkedik. De azért nincs harag.

Legmutatósabb ünnep a virágvasárnapja. A gyermekek a kapukat zöld ágakkal, vagy ha ez még nincs akkor színes papirosokkal feldiszitett ágakkal diszítik, A gyermekek kimennek a falu végére, a füzesekből vágott és feldiszitett ágakkal körbe lejtve énekelnek: "Mi van ma, mi van ma Virágvasárnapja.....", "Buj-buj zöld ág....."

Ezeket a játékokat inkább a lányok játszószák, a fiuk ehelyett fűzfa sipot faragnak, ostorcsapót és bujócskát játszanak.

Érdekes szokás újév első napján a gulya játék. Az egész falu gyereke végig járja az összes utcákat pergőkkel, kolompokkal, bégetnek és kiabálnak, a pásztorok csörgetnek ostoraikkal. A gulya beront az udvarokba és feldönti a szénaboglyát. A kárt a népszokás érdekében meg kell bocsátani. Ezzel a játékkal kezdődik a farsang. A farsang alatt a falu ifjúsága különféle móriónak, maskarának öltözve szórakoztatja a fonókat és ijesztgeti ismerőseit. Néha e mókázás egész kis játékká kerekedik ki, eljátszanak egy lakodalmat, vagy temetést is. Nagyon gyakori a medve, gólya, kecske, köszörüs farsangos. A medve és

gólya kért is szokott csinálni. Az ismeretlen medve az ágy alá bujva addig rázza az ágyat, míg szalonnát vagy kolbászt nem kap. A gólya csőrét egy kés, a kecske száját egy fejsze képezi, a azzal vágja, kapálja fel a földet, amíg a gazda ki nem kergeti.

Számtalan sok apró, szinte babonás szokást megőrzött ez a nép, de ezek nagy részét már kezdi elhagyni. Azonban még most is vannak olyan szokások, amelyekhez az idősebbek hiven ragaszkodnak. Többek között például a szántást és aratást nem kezdik meg pénteken, mert ez szerencsétlen nap és ezen a napon kezdett munkán nincsen Isten áldása. Tyukot nem ültetnek "feket héten" /virágvasárnap és husvét közötti hét/, mert a tojásból nem kél csirke, hanem mind záptojás lesz. Hisznek abban, hogy a tehenet meg lehet rontani vagy is, hogy a gonosz lelkek egyik tehénből elviszik a tejet a másikba. Hogy ezt a rontást megakadályozzák Szent-györgy nap éjjelén kölest hintenek az istálló elé, mert azt tartják, hogy a rontó lelkek nem mehetnek be addig az istállóba, míg a köles szemeket fel nem szedik, már pedig mire ez megtörténne, akkorra megvirrad és megismerik az illetőket.

Nagyon sok ezekhez hasonló szokás van még, de nem tartom érdemesnek mind felsorolni, mert hiszen ezek a szokások nagyjában minden faluban egyformák.

Tudatában vagyok dolgozatom gyarlóságának, hiszen már tárgyánál fogva is magán viseli a tapogatózás bélyegét. Mivel nem állott elég forrásmunka a rendelkezésemre, így a saját tapasztalataimra, kutatásaimra és megfigyeléseimre voltam utalva. A keresgélés és kutatás munkáját, ha a tudományos elismerés nem is, de a velejáró öröm bőven kárpótolja. Szamoszeg nagyon keveset jelent a magyar életben, földrajza is a magyar földrajzban. De azok kis apró Szamoszeghez hasonló község megismertetéséből tevődik össze a magyar élet és a magyar földrajz.

Stenokivitel magalmas újság
dolgozat.

Dicsőretek. Imre

E K 5701/1951 87 37